

Resor i Kvikkjokks högfjäll sommaren 1896.

Såsom jag i min »Berättelse om en resa i Sarjekfjällen sommaren 1895», införd i Turistföreningens Årsskrift för 1896, anført, umgicks jag redan då med tankar att utsträcka de af mig vid Sarjek började glacierundersökningarna till de söder därom liggande Älka- och Pårtifjällen.* Dessa funderingar antogo sedermera en bestämdare form och framträdde i en plan till en undersökning af de norr om Kvikkjokk liggande högfjällen och deras glacierer. Enligt denna plan skulle undersökningen omfatta topografien, geologien och glaciererna inom ett område, som sträcker sig från Kissuris och Varto i norr till Sähkok i söder samt från Låutak och Alkavare kyrka i väster till grannskapet af Situajaure i öster. Arealen af detta område är ungefär 18 kvadratmil. Den topografiska undersökningen skulle blifva bestämmande för arbetets gång, i det först en öfversiktsresa för att öfver hela trakten åstadkomma ett triangelnät, som stod i samband med det svenska triangelnätets ändpunkter vid Stora Sjöfallet, skulle företagas; därefter skulle detaljundersökningen af terrängen äga rum, hvarvid den i fjälltrakter ganska lämpliga fotogrammetriska metoden skulle begagnas i så vidsträckt mån som möjligt. Naturligtvis skulle dock redan under förarbetena fotograferingen från de toppar, som bestegos, samt från andra lämpliga punkter, som besöktes, undanstökas. I samband med de topografiska undersökningarna skulle de geologiska och de egentliga glacierundersökningarna företagas. Undersökningen i fjället beräknades taga minst tvenne somrar i anspråk.

* De flesta i denna uppsats omtalade orter återfinnas på bladen Sulitälma och Stora Sjöfallet af Norrbottens läns kartverk.

För bekostandet af arbetena under 1896 erhöj jag understöd af Sveriges Geologiska Undersökning, Letterstedtska Föreningen och Svenska Turistföreningen. I och med understödet från Turistföreningen måste jag förutom till min egen plan äfven taga hänsyn till den sedan sistlidne sommar af doktor SVENONIUS meddelade »Promemoria vid de af Turistföreningen understödda jökelundersökningarna», hvilken finnes offentliggjord i Årsskriften för 1896. Genom öfverenskommelse med d:r SVENONIUS bestämdes, att för Turistföreningens räkning Älka-fjället skulle undersökas.

Afresa. — Mina bärare. — Svårigheter att anskaffa renar.

Det förestod mig denna gång ett vidlyftigt arbete att utföra i fjällen och jag måste därför börja undersökningarna så tidigt, som den där uppe sent inträdande sommaren kunde tillåta.

Redan den 13 juni lämnade jag Stockholm. För att icke gifva mig alldeles ensam i lapparnes våld medtog jag denna gång en bärare härifrån, hvilken jag ber att genast få presentera, emedan han blef min trogne följeslagare under mina i det följande omtalade bedrifter. Han hette OLSSON, var värmäländing till extraktion och språk, men gaf sig i allmänhet ut för Stockholmare.

På grund af uppehåll under vägen passerades Murjek först den 18 juni. OLSSON, som saknade alla förkunskaper angående Lappland, började redan se fundersam ut. Han tycker, att skogen ser förskräckligt dålig ut »här oppigenom» och att det är väl långt mellan gårdarne. Emellertid akklimatiserar han sig redan något genom att lägga sig till med bandskor.

I Jokkmokk (19 juni) sammanträffade vi med en för min räkning engagerad lapp, NILA PIRTJL. Han såg stor och kraftig ut, men visade sig snart vara en person, som kunde försätta mig i de mest olikartade sinnesstämningar.

Redan andra dagen förklarar han, att han vill hafva 25 öres tillökning på lönen, annars följer han icke med längre än

till Kvikkjokk, men får han 25 öre till, så kunde det hända, att han följde med hela tiden.

Jag tröstade honom med att han var engagerad för 3 kr. om dagen och hela resan.

När jag frågar honom, hvad det är allt för tunga saker han för med sig, svarar han, att det är hans saker, hans kläder, hans mat, icke har han stulit något, åtminstone icke så mycket, att det kan göra något på vikten.

Det var en gräslig uppriktighet!

Allt detta behöfver han själf och han kan verkligen icke bära något åt mig. För resten har han »illt» i bröstet och i våras spottat blod, så att han nästan icke kan bära något alls.

Men han tycktes dock hafva ganska mycket blod kvar!

Vidare påstår han, att han icke »finner någers» i fjällen, emedan han aldrig varit där förut.

Jag började nästan misstänka, att jag icke skulle få någon nytta alls af karlen, men man får icke vara så nogräknad här uppe och som jag för tillfället icke kunde få någon annan, låtsades jag, som om jag icke alls blef förvånad öfver hans upplysningar.

Efter tre dagars arbete under svett och möda och en sådan massa af svordomar, som endast de norrbottniska skjutskarlarna kunna prestera, hade vi knogat fram hela min ej obetydliga utrustning öfver de mellan Jokkmokk och Kvikkjokk liggande sjöarne och morkorna.

För att göra sakernas transport från Kvikkjokk upp till fjällen så lindrig som möjligt hade jag sökt att genom en person i Jokkmokk träffa öfverenskommelse med någon renägande lapp att möta mig i Kvikkjokk med fem klöfjerenar och sedermera under hela sommaren vara mig behjälplig med sakernas transport vid flyttning i fjällen, och jag hade i Jokkmokk fått den underrättelsen, att troligen någon lapp med renar skulle vara mig tillmötes i Kvikkjokk. Där var emellertid ingen, men som jag därstädes fick höra, att flere lappfamiljer för närvarande befunno sig norr om Kvikkjokk under Pårtifjällen samt öster därom, beslöt jag att gifva mig i väg till fjälls för att uppsöka lapparne och söka träffa aftal med någon af dem.

Jag tog på mig min ryggsäck, försedd med proviant för några dagar, samt tillsade NILA att medfölja. Han hade visserligen sagt sig icke alls kunna »finna någers» i de fjäll, jag skulle besöka, men han medgaf nu, att han kände till en lappfamiljs uppehållsort under Pårtifjällen, och han föreslog nu, att vi först skulle uppsöka dem.

Det var vid 3-tiden på eftermiddagen den 23 juni vi lämnade Kvikkjokk. Vi följde den till Aktsi och Stora Sjöfallet ledande turistvägen till Tatasjön, lånade Turistföreningens båt och rodde öfver till sjöns norra ända, där vi funno en för tillfället obebodd näfverkåta, tillhörande lappen PIRKIT AMMA. Därefter slog vi in på mera obanade stigar, styrande kurs rakt på Pårtifjällen. Jag frågade NILA upprepade gånger, om han verkligen visste, hvar lapparne höllo till, och han svarade lika många gånger med en viss öfverlägsenhet, att han skulle nog finna kåtan. Och det gjorde han också. Efter omkring 5 timmars marsch från Kvikkjokk anlände vi till ett större kåtaställe, kalladt Puorek. Här bodde PIRKIT AMMA och några hans anhöriga jämte en hel del hundar och getter. NILA föreslog emellertid, att vi icke skulle stanna här, utan gå ännu ett litet stycke upp emot fjället, så skulle vi finna en bättre kåta, där vi lämpligen kunde stanna öfver natten. Efter tio minuter funno vi äfven den öfre kåtan. Det var en stor och rymlig näfverkåta. Vi stego in och välkomnades af kåtans innebyggare, två män och två kvinnor, alla fyra helt unga människor.

Sedan vi trakterats med kaffe och en stund pratat om likgiltiga saker, framförde jag mitt ärende angående herkar och renskötare för mina fjällresor denna sommar. Men ingen af de båda männen hade tillfälle att taga tjänst hos mig, emedan de båda två måste sköta sina renhjordar. Och sälja mig några herkar ville de ej heller, emedan det var ett djurplågeri att använda renar såsom jag gjorde och hålla dem bundna hela sommaren. De hade hört, att AMMA GRUFVISAR hade måst slakta de herkar, jag hade använt förra sommaren — så magra hade de blifvit af att bära mina tunga bördor och af att stå bundna långa tider.

Det var obehagligt! Men kanske någon af de lappar, som nu befunno sig i närheten, kunde vilja hjälpa mig.

Det kunde de icke veta, men icke ville PIRKIT AMMA skaffa mig några renar, det visste de. Och icke heller PANNA RASSA, som nu hade sin kåta vid Kalakjokk, och ej heller AIRA-lapparne, så rika de än vore. Vore de icke så rädda om renarne, att de släppte herkarne lösa och buro sakerna själfva?

Tyckte de verkligen, att det var mera synd, att renarne finge arbeta litet, än att människorna finge det?

Härpå svarade de, att det var värre för en ren att plågas med arbete, ty renen kunde icke prata och såsom en människa tala om, när han blef trött eller om han kände sig sjuk.

Jag blef helt förvånad öfver denna högst rörande och alldeles oväntade djurskyddsvänlighet, under hvilken jag miss-tänkte, att möjligen någon »hund låg begravnen». Men medan vi voro uppe i de mera patetiska tonarterna, passade jag på och frågade dem, om de icke tyckte, att det också kunde vara synd att icke hjälpa en stackars ensam främling, som kom till lapparne i deras fjäll och behöfde hjälp.

Jo vars, det var mycket synd. Kanske AMMA GRUFVISAR skulle vilja hjälpa mig i år också.

AMMA GRUFVISAR!

Ja, AMMA GRUFVISAR är nu vid Saivva vid Laidaure och kanske han, den gamle herklågaren, ville hjälpa mig.

Jag beslöt att den följande dagen tåga till Saivva samt stanna här under natten. Som NILA icke hade sagt något angående namnet på de lappar, hos hvilka vi gingo in, föreslog jag en allmän presentation, innan jag öfvergick till frågan om nattlogis.

NILA upplyste då, att lapparne hette PIETIL.

»Då är ni kanske släkt med dem?» frågade jag.

»Ja visst, det där är mina bröder LASSE och JOVVA och det där min syster och min svägerska, LASSES hustru.»

Stor tablå! Jaså, det var tjocka släkten. I så fall var det dock icke underligt, att NILA kunda finna deras näfverkåta. Men härmed var det också slut med NILAS lokalkännedom i dessa fjäll. Han föreslog mig därför att JOVVA skulle följa

med till Saivva i hans ställe, hvarpå jag med nöje gick in, då jag gärna ville göra nya bekantskaper bland lapparne.

Emellertid hade det blifvit sena kvällen och det var nu på tiden att gå till hvila. Under det männen en stund gingo ut, bäddade kvinnorna på golfvet i kåtan med renskinn och täcken. Jag fick ligga på den ena sidan om eldstaden, under det LASSE och hans hustru lågo på den andra, och de öfriga fingo ligga ofvanför och nedanför eldstaden, där det fanns utrymme.

Den följande morgonen tågade JOVVA och jag i väg för att taga reda på AMMA GRUFVISAR vid Saivva, dit det var ungefär 2 $\frac{1}{2}$ mil från Puorek. JOVVA var i motsats till den mycket bråkige och omedgörlige NILA en snäll och beskedlig ung man med måttliga pretentioner, men kanske något enfaldig. Han har ingenting intressant att berätta och känner icke till mycket utom den trånga krets, hvori han lefver. Hans något skefva föreställningar om Stockholmsförhållanden torde framgå af följande komiska samtal.

Rätt som vi tåga fram med hastiga steg öfver det släta vagget ofvanför Unna Järta, utbrister han:

»Hvar är du hemma?»

»Jag är från Stockholm», svarade jag.

»Jaså. Lefver din pappa och mamma?»

»Ja, det göra de.»

»Han är väl bonde?»

»Nej, det är han icke.»

»Har du några bröder?»

»Nej.»

»Har du några systrar?»

»Ja.»

»Äro de gifta?»

»Ja.»

»De äro väl gifta med bönder?» etc.

Det var en dryg bit till Saivva och det hade lidit långt fram på eftermiddagen, när vi äntligen befunno oss på sydsidan af Rapaätnos delta midt emot Saivva. Men huru skulle vi nu komma öfver älfven? Saivva, där AMMA GRUFVISAR hade

sin kåta, ligger på deltats norra sida och emellan ligga en mängd små öar, beväxta med låg björk- och videskog, hvilken emellertid är tillräckligt hög för att hindra utsikten från den ena stranden till den andra. Vi försökte att ådraga oss uppmärksamheten genom att samtidigt skrika så mycket som möjligt. Som AMMA är lomhörd, men däremot i hög grad har ögonen med sig, försökte vi äfven att på optisk väg göra oss bemärkta genom att sammanbinda våra långa sobbar till en enda lång flaggstång, som upprestes och i hvars topp jag fäste min näsduk.

Efter en »gode stund», under hvilken vi medhunnit att koka kaffe flere gånger om, få vi höra årtag bakom den närmaste holmen, och snart skymtar en båt fram, i hvilken vi igenkänna AMMA GRUFVISAR och hans hustru.

AMMA GRUFVISAR kom denna gång kammad och tvättad och såg trots sin fattigdom ovanligt hyggelig och välmående ut, men så hade han också nyligen varit på förtjänst hos själva Turistföreningen. Jag hälsade på min gamle renskötare såsom på en kär vän, med hvilken jag har många gemensamma minnen och som jag icke träffat på länge. Han berättade, att han icke hade hört våra rop, men däremot observerat näsduken och då hade han misstänkt, att det var jag som kom. Han hade nämligen hört talas om, att jag skulle komma ditupp äfven i år.

JOVVA och jag följde med AMMA öfver till hans kåta för att se, huru han bodde, hvila några timmar samt öfverlägga om herkar för mina arbeten i fjällen. Han hade för närvarande sin boplatz på en grön äng vid stranden af den vackra Laidaure mellan Skerfes, Nammaschs och Tjakkelis branta klippor.

Då han hörde, att vi voro hungriga, kastade han ut sin not och fick snart en riklig fångst af röding, harr och börsting, hvilken sedan genast rensades och kokades i den midt i kåtan hängande stora grytan. Därefter började ett allmänt frässeri på den färska och läckra fisken, hvilken vi benade med fingrarna, kastande benen på marken i kåtan, där de ögonblickligen slukades af hundar och getter, som därigenom i hög grad bidrogo till renhållningen.

Här hade AMMA nu lefvat af fiske en hel vecka, medan hans renar sprungo omkring i fjällen — han visste icke riktigt

hvar. De stora renskoekarne i Lappland blifva icke så noga öfvervakade som boskapshjordarne i södra Sverige, hvilket torde bero såväl på terrängens vidsträcktethet och otillgänglighet som på renarnes talrikhet i jämförelse med lapparne och dessa senares ringa fallenhet för ansträngande arbete. Mycket ofta hafva därför lapparne icke reda på hvar deras renar hålla hus, men under ingen årstid torde de väl hafva så litet reda på dem som under vårsommaren. Vintertiden hålla sig — hvad Jokkmokkslapparne beträffar — både renar och lappar i skogarne, men på våren och försommaren draga de sig upp mot skogsgränsen och fjällen, drifna af instinkt eller gammal vana och kanske äfven af myggen, samt samla sig i början af sommaren i trakten kring Virijaure och Vastenjaure vid norska gränsen. Där finna då Jokkmokkslapparne sina renar, och som hvarje lapp har sitt särskilda renmärke, kan han där äfven skilja dem från de andra lapparnes. Men medan renarne äro på väg mot väster, har han ofta ingen reda på hvar de hålla till. Ungefär så tycktes det vara med AMMA nu, han visste icke så noga, hvar hans renar voro, och för tillfället kunde han icke hjälpa mig med några herkar. Han hade icke ens för egen räkning några herkar till hands. Han skulle visserligen om några dagar gifva sig ut i fjällen och söka sina herkar för att själf kunna flytta, men han kunde icke veta, när han skulle kunna finna dem.

Att nu träffa någon öfverenskommelse med AMMA angående herkar tycktes icke vara möjligt och det var ingen annan råd än att med oförrättadt ärende återvända till Pirtjilapparnes kåta vid Puorek. JOVVA och jag lämnade AMMA vid 10-tiden på aftonen och återkommo till Puorek kl. 7 följande morgon, sedan vi knogat och gått hela natten med undantag af en timme, under hvilken vi hvilade och kokade kaffe. Som det tycktes vara lönlöst att nu försöka komma till någon uppgörelse angående herkar för hela sommaren, beslöt jag ändra taktik och i stället nöja mig med att nu till en början få mina saker flyttade till något ställe, som kunde vara en lämplig utgångspunkt för exkursioner i olika riktningar och där jag kunde hafva arbete en längre tid. Som jag hade sett talrika renar kring Puorek, började jag därför i nämnda syfte lägga an på

JOVVA, och innan vi återkommo till Puorek, hade jag också med JOVVA gjort upp angående transport af fem renbördor från Kvikkjokk till Kåtokjokks öfversta del nära den stora Tjäura-glacieren. Denna öfverenskommelse annullerades emellertid utan vidare resonemang af den äldre brodern LASSE, som uppträdde såsom ett slags hufvudman för den mera enfaldige JOVVA; sedan den öfverenskomna betalningen åtskilligt höjts, gick dock äfven LASSE in på förslaget, och som LASSE och JOVVA med anledning af den snart inträdande sommarvärmen önskade flytta så fort som möjligt till fjällen västerut från sin i skogskanten belägna näfverkåta, där de nu uppehållit sig ganska länge, beslöts det, att de redan följande morgon skulle komma till Kvikkjokk med fem renar för att hämta mina saker och på två dagar frakta dem till Kåtokjokk.

Efter att hafva hvilat några timmar i näfverkåtan till middagstid återvände jag därför med NILA till Kvikkjokk, dit vi anlände på eftermiddagen, sedan jag på något mer än två dygn tillryggalagt omkring nio mil i fjällen. Vi fingo nu brådt med att rusta i ordning de fem renbördorna, hvilka enligt öfverenskommelsen hvaradera skulle utgöras af två bördor på sammanlagdt omkr. tre pund. Det visade sig emellertid önskvärdt att medtaga ännu något mera, hvarföre äfven tvenne extra bärare engagerades att hjälpa åtminstone till Puorek.

Den 26 juni på morgonen kommo JOVVA och hans syster med de fem renarne såsom öfverenskommet var. Sedan bördorna blifvit vederbörligen karkade, satte sig »raiton» eller de i en rad efter hvarandra bundna renarne i rörelse, eskorterade af OLSSON och en extra bärare. Jag stannade ännu några timmar i Kvikkjokk, men tågade därefter i väg jämte NILA och en annan bärare samt i sällskap med en turist, som hade godheten att taga en börda åt mig för nöjes skull. Trots de ej obetydliga bärkrafter, som denna dag stodo till mitt förfogande, torde dock vikten af det upptransporterade knappt hafva utgjort 250 kilo, emedan samtliga bördor voro jämförelsevis lätta. På aftonen var allt samladt i Puorek, hvarifrån den högst välvillige turisten och de extra bärarne återvände.

Den följande dagen fortsattes resan till Kåtokjokk utan extra bärare men med sju renar, hvilka nu leddes af LASSE PIRTJI och hans hustru. LASSE var en hurtig ung man; med en vacker figur, en gång som en ren och håret klippt à la dalkarl gör han mera intryck af en Adonis bland masar än af en af det torftiga Lapplands nomader. Dessvärre lär han supa alldeles syndigt, när han kommer till Jokkmokk. Vidare är han för litet gentleman. Hvad JOVVA lofvar, behöfver han icke hålla, om det är ofördelaktigt, och detsamma gäller för LASSE själf. Bäst som vi tåga fram öfver högslätten, LASSE, hans hustru och jag samt renarne, under det OLSSON och NILA, som gått en annan väg, äro frånvarande, tvärstannar LASSE och utbrister: »Ja nu lägger jag sakerna här, om jag icke får 38 kr.» Jag protesterar och förklarar honom skyldig att frakta allt sammans för 36 kr. till Kåtokjokk, såsom öfverenskommet var. Han blir ond, börjar svära och bråka och skakar min stora hammare emot mig af vrede eller för att ingifva fruktan. På detta sätt håller han på, tills jag förklarar, att han får ingenting alls betaldt, om han icke uppfyller sitt löfte. Då blir han småningom blidare, och när vi anlände till det öfverenskomna stället, ser han helt generad ut och undrar, om han icke kan få hjälpa till någon mera gång i sommar.

Vid Kåtokjokk.

(Misslyckadt försök att bestiga Skaitetjåkko, bestigning af Pellorippe.)

Det ställe, som jag utsett till min första tältplats, låg på en höjd af omkr. 1 050 meter öfver hafvet midt inne i det vildaste fjällpanorama. Åt alla håll omgifvas vi af höga toppar, bland hvilka Ruöpsok, Luobme, Tjäura och Pellorippe nå öfver 2 000 m. ö. h., alldeles inpå oss nedskjuter den betydande Tjäurajökeln och endast åt öster är utsikten mera fri mot de runda höjderna närmare skogsgränsen. OLSSON tycker, att det är förskräckligt, att vi skola bo häruppe bland isarne och det till på köpet i tält, men han finner sig så småningom i allt. Sommaren har här uppe ännu ej gjort synnerligen stora framsteg och vidsträckta snöfält ligga ännu kvar mellan backkullarne efter den

sista snörika vintern, och här och där finnas ännu solida snöbryggor öfver de uppsvällda bäckarne, hvarigenom all vadning blifver öfverflödning. En liten behändig hermelin med kropp som en ål och ifrigt vridande på hufvudet som en fågel gör litet emellan påhälsningar vid tältplatsen och gifver ett spår lif åt landskapet. Den 28 juni börjades arbetena. Då såväl OLSSON som NILA var ovan vid fjäll- och jökeltvandringar och för triangelnätets upprättande samt för att finna lämpliga punkter för den fotogrammetriska kartläggningen ett stort antal toppar måste bestigas och jöklar öfverskridas, var det nödvändigt att så småningom vänja mina karlar vid de besvärligheter och farligheter, som kunde vara förbundna med dessa arbeten. Den första dagen valde jag därför en lätt bestiglig topp, men som likväl var en lämplig utsiktspunkt. Det var en höjning på den mellan Stuor Järta och Ruopsok framlöpande kammen, resande sig till en höjd af 1 855 m. ö. h.

Trots det att toppen var »lätt», tyckte likväl mina karlar synnerligen illa om terrängen, och särskildt funno de de nakna och skarpkantiga stenarne på fjällets öfre delar afskyvärda. Och i sådan terräng skulle vi arbeta hela sommaren! Huru skulle de kunna hålla sig med skodon, när redan efter denna första tur näbbskorna voro till hälften utslitna. I själfva verket duger icke annat än väl broddade bergskor af schweizermodell vid bergbestigningar i dessa trakter, emedan icke järnbeslagna skodon alltför snart utnötas. Särskildt olämpliga äro de i Lapp-land allmänt använda näbbskorna, som icke ens äro försedda med ordentliga sulor utan endast med medelmåttigt tjockt skinn. De kunna dock lyckligtvis lätt lappas äfven på undersidan, och det blef också ett af mina karlars förnämsta bekymmer under hela vistelsen i fjällen att anskaffa läder till skolappar och få skorna lagade.

Den följande dagen skulle vi försöka en bestigning af Skaitetjåkko. Vi öfvergingo bäckarne på snöbryggor samt tågade upp på den branta sydslutningen af fjället. Uppkomna på kammen skulle vi följa denna till högsta punkten, som är belägen i nordvästra ändan, men kammen blef allt smalare och snart tordes ej NILA gå med längre. Jag lämnade därför

karlarne för en stund och fortsatte för att rekognoscera, men kom snart till en gapande afgrund eller ett tvärbrant hak i kammen, som var omöjligt att öfverskrida. Att nå toppen på denna väg kunde tydligen ej gå för sig, hvarför jag måste välja en annan observationspunkt samt sedermera återvända hem. Misslyckandet af själfva bestigningen grämde mig emellertid ganska mycket och jag hade flera gånger under sommarens lopp planer på att ännu en gång söka uppnå denna höga och från många håll lätt igenkännliga topp, men de blefvo aldrig realiserade. Jag tror emellertid, att en bestigning af densamma från nordväst kanske skulle vara möjlig.

Den 30 juni skulle ett försök göras att uppnå högsta punkten af Pellorippes stolta kammar. Eggad af motgången den föregående dagen lofvade jag mig själf att, om det var någon möjlighet, icke misslyckas denna gång också. Terrängen hade jag på förhand så noga jag kunde med kikare studerat från Skaitetjåkko och funnit, att två vägar upp till toppen skulle kunna ifrågakomma. Antingen skulle vi först bestiga Kátokkaisse och därefter följa den bergskam, som förenade detta berg med Pellorippes högsta punkt, eller skulle vi försöka att direkt bestiga kammen något öster om dess högsta punkt, sökande få fotfäste på de branta snömassor, som från den på sydsidan nedskjutande glacieren sträckte sig upp mot kammen. Den första vägen hade det felet, att ett tvärbrant hak i kammen måste passeras. Om detta skulle gå för sig eller icke, var ej möjligt att med kikare afgöra. Den andra vägen däremot ledde öfver snöfält, som föreföllo att vara så branta, att det möjligen kunde vara tvifvelaktigt, om vi skulle kunna finna fotfäste där. Som snön dock ännu i allmänhet var synnerligen lös och djup, valde jag den senare vägen.

Klockan var nära 2 e. m., när vi från tältplatsen anträdde marschen. Vi öfvergingo den från Lulle- och Kaskavagge kommande bäcken på en snöbrygga, följde sydslutningen af Skaitetjåkko och vadade öfver bäcken i Jäknavagge, då vi här icke kunde finna någon snöbrygga — en sådan observerades dock sedermera och begagnades under hemvägen. Efter en besvärlig vandring öfver den lilla glacieren's väldiga ändmo-

räner befunno vi oss omkring kl. half fem vid glacierens nedre ända, omkring 1500 m. ö. h. Vi fortsatte vandringen upp på glacieren, som i början var snöfri, endast svagt lutande samt synnerligen lätt att öfverskrida. Längre in var den betäckt af djup snö och höjde sig brant upp mot kammen, i det stigningen från 8°—10° successivt ökades till 45°—50°, såsom mätningar med kompassens klinometer visade. NILA trodde det skulle vara omöjligt att komma upp på denna branta snövägg, på hvilken vi sågo talrika fåror efter stenar, som åkt ned. Tack vare den jämförelsevis mjuka snön gick det emellertid. Vi bundo oss tillsammans med jökeltåget, NILA och OLSSON fingo låna hvar sitt stigiärn, och jag såsom den erfarnaste bergvandraren gick först, tagande vägen mellan stenfåror på ett ställe, där tydligtvis inga stenar åkt ned sedan sista snöfallet. Det var tämligen ansträngande att gå och stampa spår åt de efterkommande i denna branta snö, hvarför jag oupphörligt måste stanna och flåsa ut. Vi knogade emellertid på, och omkring kl. 7 hade vi nått snöns öfverkant.

NILA gick först upp på kammen för att se, huru det kunde vara på andra sidan, men då han såg, att bergväggen där stupade tvärbrant ned, drog han sig hastigt tillbaka igen utropande: »Jesses, så här ser ut!» Efter att hafva mönstrat terrängen, förklarade han därefter med öfvertygelse, att nu kunde vi ej komma längre: »Här uppe kan ingen människa gå; om stenarne börja ramla, så far han för evigt ned i afgrunden; det skall vara en sådan där som katten (hermelinen) där nere, som skall kunna gå här.»

I själfva verket såg det också ganska bekymmersamt ut här uppe. Snöfältet hade ledt oss upp i en svag inskränning i den af frosten alldeles söndersprängda kammen, igenom hvilken man på sina ställen till och med kunde se dagern. Att komma ur denna inskränning genom att gå på sidorna af kammen var icke att tänka på, och att komma upp genom att gå på själfva eggen, föreföll ej att vara mycket lättare, då eggen höjde sig tvärbrant och utgjordes af löst på hvarandra liggande stenar, färdiga att ramla ned vid första oförsiktiga beröring. Som till dessa vidrigheter sällade sig det obehaget, att det började regna, hvarigenom stenarne blefvo hala, samt att litet emellanåt

täta moln insvepte toppen i ett ogenomskinligt töcken, som omöjliggjorde observationerna och i hvilket man lätt kunde gå vilse eller åtminstone lätt misstaga sig om högsta punkten, så skulle jag väl hafva afstått från bestigningen denna gång, om jag icke dagen förut misslyckats med Skaitetjåkko. Men två nederlag två dagar efter hvarandra syntes mig nästan genant och skulle tilläfventyrs hafva inverkat demoraliserande på de djupa lederna, NILA och OLSSON.

Det var således ingen annan råd än att söka krafla sig upp. Jag upptäckte vid sidan om eggen en stupande ränna, i hvilkens botten låg fast is. Jag högg små steg i isen med min hacka, tillräckliga för fotfäste, och stödjande mig med händerna mot rännans sidor, på hvilka äfven ett eller annat fotfäste fanns att tillgå, lyckades jag passera rännan i hela dess längd och hade därmed äfven passerat det brantaste af eggen. Jag gick vidare, och ehuru en viss försiktighet var af nöden, då stenarne af regnet hade blifvit slippriga och halkade om hvarandra på ett betänkligt sätt, fann jag det likväl öfverallt möjligt att komma fram. Jag ropade därför till mina karlar att komma upp. Efter en stund kommer också OLSSON uppknogande med sin breda börda, som vållat honom åtskilligt besvär i »kaminen». NILA hade emellertid sagt ifrån, att han icke tordes gå upp längre, än där han var, när vi skildes, och han kom ej heller. Hans börda behöfdes emellertid på toppen för observationerna och någon af oss måste sålunda hämta den, hvilket OLSSON erbjöd sig att göra. OLSSON klättrade sålunda ned igen och återkom med bördan, hvilken vi fördelade på oss båda. Vi fortsatte därefter vår vandring uppåt, än öfver de hala stenarne, än öfver lutande snöfält, som smögo sig upp på kammen, än genom täta moln, som plötsligt omgäfvade oss, än genom klar luft med den härligaste utsikt öfver fjällen.

Omkring kl. $\frac{1}{2}$ 9 e. m. hade vi nått den högsta punkten, hvilken för tillfället utgjordes af en hög snödrifva, som till en del stack långt utanför den brådstupande bergväggen på norra sidan. Utsikten var under de få ögonblick luften var klar mycket storartad, såsom man kunde vänta sig af en topp med denna höjd och detta läge. Alldeles intill oss

hafva vi Pellorippes öfriga praktfulla kammar och toppar, mellan hvilka en ej obetydlig glacier rakt under våra fötter skjuter ned i riktning mot Sarvesbäcken. Nära intill äro äfven det respektingifvande Skaitetjåkko, föremålet för gårdagens fruktlösa ansträngningar, samt Pärtifjällens östra toppar. Vi se vidare Sarjek och andra för mig sedan sistlidne sommar välbekanta fjäll. Åt öster är utsikten öfver blånande höjder och blanka sjöar synnerligen vidsträckt, då åt detta håll inga andra höga fjäll skymma för. Också synes Pellorippe långt i denna riktning — om jag icke misstager mig till trakten af Jokkmokk — och är väl det första högfjäll, man får se under resan uppför Lilla Lule älfs vattendrag.

Pellorippes höjd öfver hafvet angifves på det af Norrbottens läns kartverk utgifna bladet Stora Sjöfallet vara 2 025 m. Denna siffra torde vara grundad på vinkelmätning från någon punkt, hvilkens höjd öfver hafvet blifvit bestämd med barometer. Genom barometerafläsning på toppen, jämförd med för min räkning samtidigt utförda barometerafläsningar i Kvikkjokk, fann jag toppens höjd vara 2 050 m. ö. h. Som båda dessa tal grunda sig på barometerobservationer, hvilka, när det gäller så stora höjder, lätteligen kunna vara behäftade med fel, uppgående till omkring 50 m., kan intetdera anses såsom tillförlitligt. Lika otillförlitliga torde föröfrigt alla här omnämnda höjduppgifter vara med undantag af de nya bestämningarna af Stuur Niaks och Sarjektjåkkos höjd öfver hafvet, hvilka längre fram omtalas.

Först vid $\frac{1}{2}$ 10-tiden var jag färdig med arbetena på toppen, hvilka för öfrigt i betänkelig grad försvårats af det regniga och molniga vädret. Vi anträdde då återtåget och anlände vid 11-tiden till NILA, som vi funno sittande på samma ställe, där vi hade lämnat honom och där han nu troget hade väntat i 4 timmar. Han erbjöd en sorglig anblick, frusen och rädd som han var. Han hade trott, att vi hade farit för evigt, såsom han uttryckte sig, men han hade ändå velat vänta i det längsta. I själfva verket hade vi också varit frånvarande väl länge, hvilket berodde på att vi med anledning af regnet och dimman måste gå med den största försiktighet.

Sedan vi nu åter voro samlade alla tre, började vi nedstigningen på den branta snön. I början gingo vi ytterligt försiktigt, men snart accelererade vi hastigheten och kommo i full galopp nedsättande på den plana glacieren nedanför. Har man i några timmar gått och balanserat på de otäcka stenarne på en hög bergskam och sedan kommer på ett nedåt sluttande snöfält med lagom djup snö för att få fotfäste, så tycker man, att man har det alldeles ovanligt bra. Men när man går så lätt och tyngdkraften skjuter på, så ökar man farten och öfverraskar sig själf snart genom att befinna sig i den ursinnigaste galopp, pulsan i snön af alla krafter. Och skulle man förlora fotfästet och börja åka ned med blixstens hastighet, så gör det icke så mycket, om snön är djup och en snöbetäckt och sprickfri glacier finnes nedanför, ty man har då ingenting att slå sig emot. Om det däremot är stenrös nedanför den branta snöfläcken, så kan man vara tämligen säker om att bryta benen af sig mot stenarne eller kanske till och med fara för evigt, och då är det bäst att bromsa i tid, om det är möjligt. Är snön mycket brant, t. ex. med en lutning af mera än 45° mot horisonten såsom vid Pellorippe, kan ju äfven vara skäl att iakttaga en viss försiktighet, emedan ett alltför våldsamt uppträdande i de starkt lutande snömassorna ju möjligen skulle kunna gifva anledning till en lavin. Sådana torde dock väl näppeligen förekomma här så sent på våren som i juni månad.

Återfärden gick i allo lyckligt och kl. 3 på morgonen voro vi åter vid tältplatsen. Jag frågade OLSSON, om han icke hade varit rädd, när vi gingo på kammen däruppe. Nej vars, han hade varit byggnadssnickare i Stockholm och gått på murareställningar där och nog var det mycket värre att gå på en plankan utanför öfversta våningen till ett stort hus i Stockholm än att gå på Pellorippe. Han hade sålunda icke alls låtit förbluffa sig! Men NILA han undrade, huru mycket *betaldt* jag hade för hvar gång jag gick upp på sådana förb. kullar.

Den följande dagen, den 1 juli, var regnig. Jag hade för några dagar sedan öfverenskommit med en lapp vid namn PANNA RASSA angående flyttning af mina saker med renar genom Lullevagge och Sarvesvagge till början af Neitavagge,

hvilken väg han själf skulle fara fram. För öfrigt hade han redan flyttat förbi oss ett långt stycke och hade nu sin kåta i Sarvesvagge. Men som det regnade ganska starkt, misstänkte NILA, att några renar den dagen icke skulle komma. Emellertid, rätt som vi sitta i tältet, få vi höra skällherkars klockor pingla, vi rusa ut och få se den vackra, rödkindade STINA RASSA samt hennes yngre broder NILS PETER RASSA komma emot oss med den efterlängtdade raiton på sju renar. De hade haft en svår passage genom det steniga och på sina ställen med djupa snödrifvor betäckta Lullevagge, hvarför både folk och renar först måste hvila och äta, innan resan kunde företagas.

Först sent på eftermiddagen kommo vi i väg. Lullevagge är ett högt fjällpass, som förbinder Kåtokjokks dalgång med Sarvesvagge. Det är emellertid så besvärligt att färdas därigenom, att endast en eller två lappar bruka flytta denna väg, under det de öfriga taga vägen norr om Pellorippe eller söder om Pärtifjällen. Högsta punkten i passet ligger ungefär 1400 m. ö. h. Därifrån sänker det sig brant ned mot Sarvesvagge, som nedanför passet endast ligger omkr. 675 m. ö. h. vid björkskogens öfversta gräns. Hit anlände vi midt i natten, och som renarne efter färden genom vagget åter måste hvila och beta en stund, slog vi provisoriskt läger här och sofvo några timmar, hvarefter färden fortsattes. Vi vadade öfver den strida Nåitibäcken, under det den stora Sarvesbäcken kunde öfvergås på en snöbrygga. Här på norra sidan af Sarvesbäcken funno vi PANNA RASSAS kåta, vid hvilken rastades ännu en gång. Vi fortsatte sedan under PANNA RASSAS egen ledning — sedan vi sagt farväl åt den verkligen treffliga STINA — vår resa mot Neitavagge. Som detta emellertid föreföll att vara fylldt af djupa snödrifvor, bland hvilka väl näppeligen något bränsle skulle kunna uppletas, måste vi stanna redan på östra sidan om den bäck, som nedrinner från Neitarippglacieren.

I Sarvesvagge.

(Bestigning af Ritatjåkko, Luotoh, Akkatjåkko, Neitaripptjåkko, Skaite.)

Här vid denna nya tältplats, som hade en lika vacker belägenhet som vår föregående tältplats — isynnerhet var utsikten pryddlig mot andra sidan af Sarvesvagge med det höga Luotoh och den präktiga Luotohglacieren — stannade vi icke mindre än tio dagar. Att vistelsen blef så långvarig, berodde närmast på svårigheten att anskaffa renar för sakernas transport. Tältplatsen hade emellertid en ganska gynnsam belägenhet för mina arbeten och vädret var med undantag af de första dagarna varmt och klart, så att det icke alls blef något tillfälle att ligga på latsidan. Jag besökte här en hel del fjälltoppar, men vill i det följande endast omnämna de bestigningar, som kunna vara af intresse för de turister, som besöka dessa trakter.

Ehuru vi färdats hela natten, företogs redan första dagen (2 juli) bestigningen af ett högt fjäll, nämligen af det omkring 2000 m. höga Ritatjåkko. NILA skolkade och ställde en annan lapp i sitt ställe, nämligen NILS PAULUS PIRAK, som bodde tillsammans med PANNA RASSA. Vi följde Neitarippglacierens östra sida ett litet stycke inåt och började sedan klättra upp på bergssidan utan att först hafva skaffat oss någon öfverblick öfver terrängen. Uppstigningen var skäligen brant och besvärlig på många ställen, och förmodligen är denna topp lättare tillgänglig från nordväst. Karlarne trodde, att berget var lågt, och blefvo bittert svikna i sina förhoppningar, då de sågo den ena kullen efter den andra höja sig framför oss. Efter fyra timmars arbete hade vi ändtligen nått toppen, men nu hade vi den oturen, att tjocka molnmassor dolde all utsikt. Vi slog oss ned i en bergsskrefva för att invänta bättre väder, men förgäfvos. Efter en timmes dröjsmål här uppe måste vi med oförrättadt ärende anträda återtåget, men vi hade knappt hunnit nedstiga 100 meter, förrän det plötsligen klarnade upp. Vi gingo då åter för andra gången upp på toppen, där vi lyckligen hunno utföra de nödiga observationerna, innan den åter insveptes i moln. Nedstigningen

företogs sedermera hufvudsakligen på en lång och smal »snöripa», där den försiggick synnerligen lätt. I synnerhet gick det undan för NILS PAULUS, som på sina hala näbbskor gled ned med sådan hastighet, att han efter loppet af några minuter upptog så liten synvinkel, att OLSSON och jag icke kunde urskilja honom. Vi funno honom emellertid sedan på Neitarippglacieren, där han inväntade oss och hvarifrån vi tillsammans tågade hem till tältplatsen.

Den 3 juli gjordes ett försök att uppnå spetsen af det ståtliga, midt emot vår tältplats sig resande Luotoh. Vi gingo öfver Sarvesbäcken ofvanför dess sammanflöde med den från Neitarippglacieren kommande bäcken och gingo sedan snedt uppför Luotohs sluttning till den nordöstra sidan af berget, från hvilket håll vi, för att undvika den sprickiga Luotoh-jökeln, ämnade företaga uppstigningen. Dessvärre utbröt, sedan vi endast kommit halfvägs, ett häftigt åskväder, som varade flere timmar och slutligen nödgade oss att vända om utan att hafva nått toppen. Den 6 juli gjorde vi emellertid ett nytt försök. Vi valde denna gång vägen öfver glacieren. Vi gingo upp på dess östra sida och ställde därefter kosan in på glacieren för att undvika de besvärliga kantsprickorna. Som glacieren äfven längre in var uppfylld af talrika sprickor, hvilka ibland voro dolda af snö, måste vi likväl här iakttaga en viss försiktighet. Allt gick emellertid väl. Uppstigningen på fjället gjordes från sydväst ungefär och försiggick utan svårighet, sedan några branta afsatser strax ofvanför glacieren blifvit öfverskridna. Själfva toppen utgöres af en nästan horisontel, smal, i ungefär NV—SO strykande kam, ej angenäm att gå på. Toppens höjd befanns vara ungefär 1870 m. ö. h.

Den 5 juli företog jag jämte OLSSON, under det NILA fick hvila sig, en bestigning af det höga Akkatjåkko. Vi togo vägen in på Neitarippglacieren, gingo därefter öfver till Akkaglacieren på de stora snöfälten norr om Ritatjåkko och gjorde uppstigningen på Akkatjåkkos östra sida uppför ett brant snöfält, hvilket väl icke lutade så betydligt, som den branta snön på Pellorippe, men var farligare, då här och där stora stenar stucko upp genom snön. Sedan snöfältet var öfverskridet, återstod lätt

passage på det högre upp långsluttande berget. Denna topp är på samma gång centralt belägen och åtskilligt högre än sina grannar, hvarför man också härifrån har ett synnerligen stort artadt och jämförelsevis fullständigt panorama öfver hela denna fjälltrakt med sina otaliga toppar. Enligt kartbladet Sulitelma skulle höjden af denna topp vara 2010 m. ö. h. samt utgöra högsta punkten af Alkasfjället, hvilket enl. kartan skulle sträcka sig från Rapadalen i öster till Neitavagge i väster. Jag kallade därför denna topp till att börja med Ålkastjåkko, då den skulle vara högsta punkten på Alkasfjället, och det visitkort, som jag på toppen kvarlämnade i det där af mig uppförda röset, daterades också Ålkastjåkko etc. Enligt hvad jag sedermera af lapparne fick höra, räkna de emellertid Alkasfjället icke längre i väster än till den lilla topp, som ligger strax öster om det fjäll, som på kartan bär höjdsiffran 1919. Den af mig bestigna toppen med höjdsiffran 2010 kalla de däremot Akkatjåkko; den snö- och isbetäckta dalgång, som i nordsydlig riktning från Alkavagge sträcker sig till Sarvesvagge strax öster om Akkatjåkko och Ritatjåkko, kalla de Akkavagge, och glacieren i detta vagge, af hvilken en del skrider mot norr en annan del mot söder, benämna de Akkajekna.

Under hemvägen observerade vi rofdjursspår, hvilka från Akkaglacieren ledde in på Neitarippglacieren, och där upptäckte vi slutligen på en half kilometers afstånd ett litet svart föremål, som ibland stod stilla, ibland rörde sig. Det lilla svarta föremålet visade sig i kikaren vara en järf. Som jag på grund af transportsvårigheterna hade måst lämna min bössa i Kvikkjokk, kunde vi icke skjuta den, och för öfrigt hade det väl icke varit möjligt att komma i skothåll för den här. Vi inskränkte oss därför till att uppstämma ljudeliga indiantjut, hvilka föranledde järven att göra de mest lustiga piruetter, som i kikaren noga kunde iakttagas, samt därefter af alla krafter sätta i väg uppför de branta snöfälten nedanför Neitaripptjåkko.

Den 7 juli bestogs Neitaripptjåkko från Neitarippglacieren. Glacieren är här nedanför Neitarippkammen ganska brant och mycket sprickig, så att jökeltåg var nödvändigt. Vi bestego kammen norr om toppen samt följde därefter kammen upp till

högsta punkten, som befanns ligga omkring 1880 m. ö. h. Här uppe fanns kalksten anstående, hvilket är anmärkningsvärdt, då de högsta topparne annars pläga utgöras af motståndskraftigare bergarter, såsom diabaser, gabbror, hornblendskiffrar. Men denna kalksten var också starkt bemängd med granat, hvilket är ett mot förvittringen mycket motståndskraftigt mineral.

Den 8 juli bestogs Skaite. Detta fjäll förefaller från Sarvesvagge att vara alldeles obestigligt; från Neitavagge visade det sig emellertid vara synnerligen lätt att bestiga. Vi begåfvo oss in i Neitavagge, där vi funno en stor renhjörd, som af någon anledning blifvit lämnad efter, när lapparne med de öfriga renarne tågade västerut. För att hjälpa renarne på rätt spår drefvo vi dem framför oss i vagget, tills vi på Skaites norra sluttning började uppstigningen, hvarefter renarne af egen drift fortsatte tåget mot väster. Några kalvvar, hos hvilka instinkten att på försommaren tåga mot väster uppenbarligen ännu ej var utvecklad, vände oupphörligen om mot öster, där de skulle hafva blifvit ett säkert rof för järfven eller vargen. Men de hämtades oupphörligen af sina mödrar, som tydligtvis hade en lika utvecklad instinkt att tåga mot väster som att ägna sin dumma och egensinniga afkomma den nödiga tillsynen. Uppstigningen på Skaite från norra sidan var bekväm och utsikten från toppen öfver de präktiga fjällen och glaciererna omkring oss samt öfver det djupt under oss liggande, grönskande Sarvesvagge med sin slingrande bäck var praktfull. Toppens höjd befanns vara omkring 1900 m. ö. h.

Den 10 juli besöktes det ej synnerligen höga fjället Näiti, hvilket bekvämt kan bestigas från väster öfver Pärtifjällets högplåtå, hvilken väg vi också valde. Fjällets höjd är omkr. 1650 m. ö. h. Utsikten är emellertid ganska vidsträckt, då inga närbelägna toppar skymma för. Detta blef den sista af de nio toppar jag besökte under vistelsen i Sarvesvagge.

Trakten kring min tältplats i Sarvesvagge var nu färdig-rekognoscerad, och det gällde att komma därifrån, men huru detta egentligen skulle gå till, hade för mig under hela vistelsen här varit ett ständigt återkommande bekymmer. Jag hade vis-

serligen redan andra dagen af min vistelse där kommit öfverens med NILS PAULUS PIRAK, att han skulle försöka leta reda på fyra eller fem af sina herkar samt efter några dagar komma till mig och stanna i min tjänst åtminstone några veckor för att hjälpa mig vid flyttningarna. Han kom visserligen mycket riktigt igen på den bestämda tiden, men utan herkar. Han hade varit ända bortåt Allatjäkko och Matåive, men icke funnit sina herkar och kunde därför icke hjälpa mig. Det återstod då ingen annan utväg än att söka få fatt i AMMA GRUFVISAR, som skulle uppehålla sig vid Låutak, samt bedja honom komma med några renar eller för min räkning köpa några sådana. Jag kom öfverens med NILS PAULUS att följa den i fjällen bevandrade NILA till AMMA samt att bistå honom att öfvertala AMMA att komma. Lyckades NILS PAULUS i sin mission, skulle han erhålla hederliga drickspengar, misslyckades han, skulle han ingenting få. Detta måtte hafva varit en kraftigt verkande driffjäder, ty efter några dagar återkom NILA, åtföljd af AMMA GRUFVISAR med fyra herkar. Denna minnesvärda dag var den 11 juli.

NILA berättade, huru resan aflupit och på hvilka villkor han öfverenskommit med AMMA. Två af renarne voro AMMAS, men de två öfriga hade han för min räkning köpt för 25 kr. stycket under förbehåll, att jag accepterade uppgörelsen.

Då jag bad NILA visa mig, hvilka de för min räkning köpta herkarne voro, så ledde han utan betänkande fram de båda magraste. Som jag misstänkte, att vid renaffärer samma benägenhet att lura sin nästa skulle kunna förekomma, som vid hästaffärer lär vara vanlig, försökte jag betrakta de båda djuren med kännareblick, hvilket likväl förmodligen endast delvis lyckades. Emellertid upptäckte jag snart, att den ena renen hade brutit af sig ena hornet, hvilket NILA emellertid påstod vara af ingen betydelse för sakernas transport. Som jag måste medgifva riktigheten af denna invändning och renarne för öfrigt tycktes vara kompletta i anseende till ben, öron och ögon, köpte jag dem, då jag icke hade något annat val.

Sedan AMMA och NILA ätit och hvilat sig en stund, hvilket de efter sin långa resa väl kunde behöfva, börjades sa-

kernas inpackning och »karkning» samt renarnes pålastning. AMMAS renar rörde icke en muskel, när bördorna lades på dem, men när mina renar skulle lastas, uppstod ett gräsligt spektakel, i det de började göra våldsamma hopp för att afkasta bördorna, hvilka slutligen föllo på marken. Mina renar voro således icke ordentligt tämda! Det var den första missräkningen. Så småningom lyckades vi emellertid att få dem att fördraga bördorna och karavanen satte sig i rörelse.

På resande fot.

(Bestigning af Alkatjåkko, Stuur Niak, Sarjektjåkko och Skuurvatjåkko.)

Mitt närmaste mål var Stuur Niak, där jag, så fort ske kunde, skulle uppsätta ett röse för de mätningar, som af Prof. ROSÉN från Stora Sjöfallet skulle företagas och hvilka möjligen skulle kunna komma att taga sin början omkring den 20 juli. Det var sålunda hög tid.

Vi tågade från Sarvesvage genom Neitavagge, hvars nordvästliga del är synnerligen besvärlig, till Alkavagge, hvilket vi sedan följde mot nordväst till det lilla selet, där vi provisoriskt slogo läger, då renarne af de tunga bördorna och den steniga vägen blefvo ganska uttröttade.

Vi befunno oss här ej långt ifrån det höga Alkatjåkko (omkr. 1920 m. ö. h.), och som det den följande dagen, den 12 juli, var ett det mest strålande väder, beslöt jag att gå upp på detta fjäll och låta AMMA använda dagen att flytta fram i förväg en del af sakerna, så att flyttningen den följande dagen kunde gå litet raskare. Vi vadade öfver Alkajokk och gingo upp i den lilla dalen öster om Alkavare. Därifrån veko vi af åt väster in i sänkan emellan Skaitats och Alkatjåkko och bestego berget från sydväst. Under det Alkatjåkko åt öster är mycket brant, så är det åt väster långsluttande och lätt att bestiga. Själftva spetsen utgöres af en hög och brant snödrifva, hvilken ger toppen ett mycket karakteristiskt utseende. Denna topp lär förut enligt hvad AMMA berättade vara bestigen af landshöfding H. A. WIDMARK.

Den 13 juli fortsattes flyttningen. Vi färdades genom Alkavagge, öfvervadade Kopirjokk samt gingo rundt Skarjatjåkko in i Smailavagge, hvilket vi följde till Poisajokk, där vi slogo läger.

Det bestämdes, att vi skulle stanna här till den 16 juli. Under tiden skulle AMMA taga renarne, tåga hem till sin by vid Låutak med dem samt låta dem beta och hvila där. De föreföllo nämligen redan trötta, ehuru de endast användts tre dagar. Vidare skulle han försöka att få köpa ännu en ren för att kunna lätta bördorna något. AMMA begaf sig i väg redan samma afton.

Den 14 juli företogs bestigningen af Stuur Niak. För att komma öfver Smailajokk gingo vi först tillbaka åt sydost ett stycke samt öfvergingo älfven vid det vanliga vadstället, som jag föregående sommar flere gånger begagnat. Därefter följde vi dalbottnens nordöstra sida till foten af Stuur Niak. Här gingo vi upp i den lilla dalen på sydsidan samt företogo bestigningen från söder eller sydsydost. Stuur Niak är åt alla håll ganska brant. Från norr och öster är den obestiglig; från det håll, vi angrepo den, är den visserligen icke lätt att komma upp på; dock erbjuder bestigningen inga större svårigheter. Toppens höjd är 1923 m. ö. h. enligt Professor ROSÉNS noggranna bestämningar från trakten af Stora Sjöfallet denna sommar. Utsikten är vidsträckt, men tilltalar mig icke så mycket, emedan närbelägna spetsar med djärfvare former helt och hållet saknas.

NILA hade denna gång haft den goda idén att medtaga kaffe och kaffepanna och bjöd nu här uppe på kaffe, kokadt på bränsle, som vi gemensamt knogat upp. Det smakade alldeles härligt, hvilket icke var att undra på, då vi behöft icke mindre än nio timmar för att från tältplatsen (incl. tidsödande vadning, promenad, nödvändiga raster och bestigning) nå toppen. Under nedstigningen påträffade vi i den lilla dalen på sydostsidan en renhjörd, som stod där på ett snöfält och stirrade. NILA lämnade oss här för att »knycka» en ren, visst den andra i ordningen, under det OLSSON och jag fortsatte återtåget först och främst till den lilla Soltajökeln, där vi stannade för att uppmäta läget af dess nedra kant från samma punkt, från hvil-

ken jag föregående sommar företagit liknande mätningar. Det visade sig, att glacieren sedan dess skridit framåt icke obetydligt.

Genom dessa mätningar blefvo vi ytterligare försenade, och klockan var väl 5 f. m., när vi uttröttade af 18 timmars ansträngande arbete samt af vadningen genomvåta till höfterna återkommo till tältplatsen. Vi funno NILA, som alltid var synnerligen kvick i vändningarna på hemvägen, redan återkommen. Han berättade, att han hade trott, att han skulle finna några af sin bror LASSES renar i skocken, men då han icke fann någon af hans renar, så hade han tagit af en annan lapps. Renen hade han hunnit med att slakta och delvis koka och höll just nu på med att frässa på det varma och färska köttet.

Efter en välbehöflig hvila till fram på förmiddagen den 15 juli rustade vi oss till en ny bergbestigning. Denna gång gällde våra ansträngningar Sarjektoppen. Som jag redan sommaren 1895 besökt denna topp och i föregående årgång af Årsskriften redogjort för denna bestigning, kan jag här fatta mig kort, då jag i hufvudsak valde samma väg upp på toppen. Den branta jökeltungan, som smyger sig upp mellan Sydtoppen och Sarjektjåkko och som förra sommaren gjorde oss så mycket besvär, var nu synnerligen lätt att passera, emedan här nu låg djup snö, som gaf säkert fotfäste och bildade tillräckligt starka broar öfver de smala sprickorna.

Här uppe var allt oförändradt sedan mitt föregående besök här. Samma härliga utsikt, som alltid skall göra denna topp till en af de ståtligaste utsiktspunkterna öfver denna präktiga fjälltrakt! Där lågo BUCHTS stenar kvar på sin plats på högsta punkten och där stod RABOTS röse ännu på den lilla afsatsen. I röset återfann jag bleckfodralet med minimumtermometern, hvilkens index visade, att temperaturen sedan förra sommaren icke sjunkit lägre än till -19° . Det är emellertid tänkbart, att snö, som fallit under lugnt väder, kan hafva samlat sig på den lilla afsatsen under vintern och i någon mån skyddat termometern mot afkylningen, hvarföre *möjligen* temperaturen kan hafva varit lägre än termometern angaf. För

att i möjligaste måtto förhindra en dylik felkälla flyttades termometern nu till BUCHTS stenar på högsta punkten.

RABOTS visitkort, som jag förra året härifrån medtog, nedlade jag nu åter på sin plats. Beträffande RABOT är jag för öfrigt skyldig att här lämna ett beriktigande af några uppgifter jag i Årsskriften för 1896 lämnade angående ett meningsutbyte mellan honom och hans följeslagare hit upp PAVVA LARS TUORDA. RABOT har, enligt hvad han själf meddelat mig, aldrig förnekat, att BUCHT före honom bestigit denna topp, och PAVVA LARS' uppgift därom berodde helt och hållet på ett missförstånd, förorsakadt af att RABOT ej förstod den dåliga svenska, som lapparne talade, och af att han själf den tiden endast med svårighet kunde uttrycka sig på svenska.*

Höjden af Sarjektjåkko, hvilken på kartorna uppgifves vara 2 125 m. ö. h., har enligt af Professor ROSÉN sistlidne sommar gjorda noggranna bestämningar befunnits vara åtskilligt lägre än förut antagits, nämligen endast 2 091 m. ö. h.

Den följande dagen återkom AMMA från sin expedition, hvilken hade gått ganska illa. Min ena ren, den med afbrutna hornet, hade dött, af hvilken orsak kunde ej uppgifvas. AMMA hade, när han kom till sin by, släppt alla renarne lösa, och en kort stund därefter hade den nämnda renen blifvit sjuk och sedan dött. Den såg visserligen icke synnerligen kraftig ut, men icke kan den väl ändå gärna hafva dött af öfveransträngning efter att hafva blifvit använd endast tre dagar. Då förefaller det mig nästan sannolikare, att myggorna varit den mer eller mindre direkta anledningen till hans död. Under den i år ovanligt höga sommartemperaturen hade en sådan mängd mygg utvecklats sig, att man här uppe i Lappland på många

* RABOTS resa kände jag vid författandet af min berättelse för föregående år endast genom ett referat af S—s i Geol. Fören. Förhandl. Bd 6, då hans originaluppsatser i Annuaire de Club Alpin Français 1881 och la Nature för 1882 ej voro mig tillgängliga, emedan dessa årgångar af de båda franska tidskrifterna saknas i de bibliotek härstädes, där man skulle väntat att finna dem. Af ett mig tillsänt separat framgår emellertid, att RABOT på intet sätt sökt dölja, att BUCHT före honom bestigit toppen, och han uppgifver till och med dagen för BUCHTS bestigning af densamma (8 juli 1879). Ett af RABOT omtaladt andra röse på Sarjektjåkko har jag icke observerat.

är icke upplefvat något dylikt, hvilket ej vill säga så litet. Och dessa myggsvärmar äro kanske en ännu värre plåga för renarne än för människorna. För att undkomma myggorna tillbringa renarne hela dagar på snöfälten, som myggen skyr, eller på topparne, från hvilka den ofta nog blåser bort, men på intetdera af dessa ställen finnes någon mat, åtminstone ej i tillräcklig mängd. De tämda herkarne kunna visserligen bindas vid goda betesplatser, men de oräkneliga myggor, som här snart betäcka deras kroppar och suga deras blod, gifva dem ingen ro och förtaga dem all matlust. För att minska deras plåga uppgjordes rykande eldar eller breddes öfver dem klädespersedlar, men som såväl bränsle som kläder endast fanns sparsamt att tillgå, blef lindringen förmodligen obetydlig.

Orsaken må nu för öfrigt hafva varit hvilken som helst, renens död gjorde emellertid ett ofördelaktigt intryck på lapparne, så att dessa ej ville sälja någon mera ren åt AMMA eller mig. Emellertid medtog AMMA af sina egna herkar ännu en, så att vi fortfarande hade fyra herkar att tillgå.

Sedan nu röset på Stuor Niak var upprest och observationerna från detta fjäll och från Sarjek öfver de viktigaste af de inom området liggande topparne utförda, blef den nästa viktiga uppgiften att bestämma läget och storleken af baslinien Stuor Niak—Sarjek genom mätningar från svenska triangelnätets ändpunkter vid Stora Sjöfallet. Till utförande af dessa mätningar hade Professor RESÉN, som skulle uppehålla sig i dessa trakter i slutet af juli och början af augusti, lofvat mig välvilligt bistånd. Som det förråd af fotografiplåtar och proviant jag här uppe i fjällen hade för den återstående delen af sommaren var otillräckligt och jag sålunda var nödsakad att från Kvikkjokk förr eller senare upphämta nya förråd, beslöt jag emellertid att företaga denna Kvikkjokksresa före resan till Stora Sjöfallet.

Den 16 juli flyttade vi från Poisajokkosch till nordsidan af Ålkasfjället, dit vi äfven fraktade en på sydsidan af Skarjatjåkko upplagd depot. Kopirjokk öfvergingo vi denna gång nedanför vattenfallet på en synnerligen bräcklig snöbrygga. Här kvarlämnade vi proviant, en del instrument och andra saker,

som under Kvikkjokksresorna kunde undvaras. Det var meningen, att vi med det öfriga skulle fortsätta den följande dagen, men vädret var då så varmt och myggen så gräslig, att flyttningen på AMMAS förslag, för att så mycket som möjligt skona renarne, uppsköts till natten.

Jag beslöt att använda dagen till en bestämning af Ålkasjökelns ända, en rekognoscering på Ålkasfjällets platå samt en bestigning af Skuorvatjåkko. Jökeländan befanns snöbetäckt och omöjlig att noga bestämma. För bestigningen af Skuorvatjåkko togo vi vägen öfver de stora Ålkasfjället betäckande snöfälten, passerade Ålkastjåkko samt klättrade upp på de branta och sprickiga snömassor, som sträcka sig ett stycke upp på Skuorvatjåkko. När vi kommo upp på snöns öfverkant, märkte vi emellertid, att snömassorna icke lågo intill bergväggen, utan hade åkt ned ett stycke, lämnande en bred och djup klyfta mellan sig och berget. På ett ställe låg snön dock närmare intill det här mycket branta berget, i hvilket likväl små inåt lutande inskränningar förekommo, tillräckligt stora att erbjuda ett säkert fotfäste. NILA, hvilken trots sina högst betydande framsteg sedan besöket på Pellorippe ännu hatade alla afrunder, valde emellertid en längre krokväg, på hvilken han kringgick alla svårigheter.

Höjden af denna topp torde vara omkr. 1940 m. ö. h. Utsikten från densamma är en af de mest sevärd i hela trakten. I synnerhet är anblicken af Sarjekfjällen med de vackra Mika- och Tjågnorisjöklarne tilltalande. För öfrigt har man från denna punkt liksom från Akkatjåkko en utmärkt god öfverblick öfver hela högfjällstrakten. Man ser Akkavagge och Alkavagge med den lilla sjön, Kopirvagge och Smailavagge och har en god öfverblick af de dessa dalgångar begränsande fjäll. I nordost har man en god utsikt öfver vägen till Stora Sjöfallet med det toppiga Slugga. Eppartjåkko, Skuorkas och Pellorippe samt östra Pärtifjällen synas präktigt öfver Ålka och Tälmas snöslätter, och endast västra Pärtifjällen och Sarvesfjällen äro litet bortskymda af närmare liggande högfjäll.

Sent på aftonen började vi flyttningen från den på Ålka nordsida upplagda depoten. Vi tågade först tämligen högt upp

på fjällsluttningen, men närmade oss sedan så småningom Rapa-älvens dalbotten med dess glesa björkskog. En timme efter midnatt hade vi nått Alkasbäcken, hvilken emellertid på grund af den starka värmen hade svällt så mycket, att vi icke kunde öfvergå den, hvarför vi måste slå läger på dess norra sida för att afvakta vattnets minskning. Senare på morgonen hade vattnet verkligen afrunnit så pass mycket, att vi kunde taga oss öfver den mycket strida och steniga bäcken, men hvad mig beträffar, så var det nära, att jag blifvit ryckt med strömmen, och AMMA hade redan kastat sin lasso kring mig, då jag med egna krafter lyckades komma ur ett rasande strömhål, där jag var nära att förlora fotfäste. Vi öfvervadade sedermera äfven Jokkoschkaskabäcken och anlände på eftermiddagen till den stora Sarvesbäcken, men här blef det stagnation igen. AMMA, som trots sin ringa längd var den bäste vadaren, kunde icke komma öfver, och då var ej lönt för oss andra att försöka. Vi slog sålunda läger här för att invänta lägre vattenstånd, hvilket icke inträffade förrän efter ett helt dygn.

Till Kvikkjokk och Stora Sjöfallet.

(Bestigning af Skuorkas, Eppartjåkko, Ruopsoktjåkko och andra toppar.)

Som vi nu icke voro mera än omkr. tre mil från katarne vid Puorek, där vi kunde ligga en natt, beslöto vi att kvarlämna tältet och allt annat utom de exponerade fotografiplåtarna och de tagna stenprofven här vid Sarvesbäcken. Med denna sistnämnda last bröto vi upp den 20 juli på morgonen och öfvergingo Sarvesbäcken, som nu icke alls var svår att komma öfver. Vattnet var spakt och gick ej mycket öfver knäna. AMMA skulle endast följa med till Näitibäcken, hvarifrån han skulle fortsätta västerut genom Sarvesvagge för att leta reda på renarne, som hade sprungit bort, och sedan komma efter med dem till Puorek eller Kvikkjokk. Han hade nämligen på aftonen den 18 släppt dem lösa för att låta dem beta i frihet, och de tycktes äfven hafva begagnat sig af sin frihet, ty trots allt sökande hade NILA och AMMA ej kunnat finna dem. Från Näiti-

bäcken veko NILA, OLSSON och jag af genom Lullevagge, passerade vår gamla tältplats vid öfre Kåtokjokk samt anlände sent på aftonen till Puorek, där vi rastade hos ett åldrigt lapp-par, som här bodde ensamma i PIRKIT AMMAS näfverkåta, sysslande med att fiska i den lilla sjön, mjölka sina getter och koka sitt kaffe. På eftermiddagen den 21 anlände vi slutligen till Kvikkjokk.

Af de på sista tiden tämligen ofta förekommande vädningarna hade OLSSON blifvit förkyld, så att jag måste vänta här till den 25 på hans tillfrisknande. Denna dag bröto vi äntligen upp, kvarlämnande alla renbördorna ordentligt packade och afvägda. Med anledning af OLSSONS skrala tillstånd medtog jag härifrån ännu en bärare, den för många resande mellan Kvikkjokk och Sulitälma väl bekante PER JAKOB HOLMBOM. Han skulle följa med endast på kortare tid och skulle hafva rättighet att återvända från Stora Sjöfallet eller efter fjorton dagar, om han så ville.

Den första dagens marsch räckte till Puorek, hvars inbyggare vi gäfvo särskilda instruktioner, för den händelse AMMA med renarne skulle komma, utan att vi först hade mött honom. Den andra dagsmarschen måste sträcka sig ända till vårt tält vid Sarvesbäcken, emedan under vägen icke fanns tillgång till något tak öfver hufvudet. Det var ett segt stycke, då vi hade ganska mycket att bära. När vi anländt till Kåtokjokk och började styra kurs på Lullevagge, funno vi helt oväntadt på ett snöfält färskt spår efter en man och några renar, hvilkas antal vid närmare betraktande måste hafva varit fyra. Det var sålunda tydligt, att AMMA och de fyra herkarne passerat här ganska nyligen, ehuru vi icke observerat hvarandra, hvilket kunde förklaras därigenom, att han gått söder om Järtatjåkko, medan vi gingo norr om samma berg. För att hjälpa AMMA, som skulle hafva svårt att reda sig ensam med de lastade renarne i Kvikkjokksskogen och i det steniga Lullevagge, sändes NILA tillbaka, under det HOLMBOM, OLSSON och jag tågade vidare till tältplatsen, dit vi anlände den 27 juli på morgonen.

Det dröjde ännu flere dagar, innan AMMA och NILA läto höra af sig. Dessa dagar, under hvilka oftast regnigt väder

var rådande, användes till framkallning af fotografier, till utläggning af målade stenar på den mellan Jokkoschkaska och Tälma nedglidande glaciertungan samt till besök på dessa låga berg. Den 29 juli på aftonen anlände AMMA och NILA ändtligen med herkarne och sakerna, men som Sarvesbäcken af regnet hade svällt, kunde de icke komma öfver densamma, utan måste tillsvidare stanna på andra sidan. Den följande morgonen hade vattnet sjunkit så mycket, att de kunde vada genom bäcken. Det var emellertid alldeles för djupt, för att sakerna skulle kunna föras öfver på renarne utan att blifva våta. Det blef därför nödvändigt att bära öfver allt, som var ömtåligt för väta, d. v. s. nästan alltsammans. Detta otrefliga arbete åtog sig de tre vid vadningar mera vana lappmarksborna, hvilka upprepade gånger gingo öfver den ganska djupa bäcken med bördor på ryggen.

Vi fingo nu veta, hvad AMMA hade gjort under den långa tid han varit borta, medan vi lågo i Kvikkjokk. Han hade först farit till sin by, då han hade trott, att renarne gifvit sig af dit, men då han ej såg till dem där, hade han börjat att leta i fjällen igen. Slutligen fann han dem allesammans vid Skaite i Sarvesvagge ungefär en vecka efter det att de sprungit bort, samma dag som vi lämnade Kvikkjokk. Förmodligen hade han dock icke gjort sig någon synnerlig brådska.

Min plan för den närmaste tiden var nu att samla alla saker på lämplig punkt mellan Alkas och Servatjåkko samt att där kvarlämna större delen och med en lättare utrustning draga mig bortåt Stora Sjöfallet. Blefve vädret ruskigt, vore det lämpligt att resa dit direkt, i motsatt fall skulle under vägen fjällbestigningar göras i trakten af Skuorkas och Eppartjåkko, från hvilka områden jag ännu icke hade några observationer.

För att undvika den strida Ålkasbäcken, där jag två gånger varit nära att ryckas med strömmen, beslöt jag här i närheten öfvergå Rapaälfven och sedan tåga utmed dess östra sida tillbaka till trakten norr om Ålkas. Strax före Sarvesbäckens inflöde i Rapaälfven förgrenar sig denna i en massa på sina ställen ganska grunda armar, öfver hvilka man, om ej vattenståndet är för högt, mycket lätt kan vada. AMMA, som var en

mästare i att vada och äfven uti att finna de för vadningen lämpligaste punkterna, gick i tåten med renarne och fann öfver alla de talrika grenarne så grunda vadställen, att vi icke behöfde väla ned kläderna längre än till knäna, hvilket var ett ganska vackert resultat, då det var fråga om att öfvervada en så pass stor älf.

Sedan vi öfverfört allt på andra sidan Rapaättno, fortsatte vi med större delen af sakerna flyttningen och hunno denna dag ett godt stycke bortom Snavvajokkosch. Där tältade vi

Fig. 1. Utsikt från toppen af Låddepakte öfver Pellorippe och den på en gammal sjöbotten framflytande älf.

för natten. Den följande dagen (31 juli), då det åter var synnerligen vackert och klart väder, beslöt jag till tidens besparande att arrangera en arbetsfördelning. OLSSON och jag skulle begagna det vackra vädret att gå upp på Låddepakte och någon af Skuorkas toppar, AMMA och HOLMBOM skulle flytta lägret och de vid vadstället kvarlämnade sakerna till en lämplig tältplats vid Tjågnorisbäcken och NILA skulle flytta den depot vi den 17 juli upplagt på nordsidan af Ålkas öfver Rapaättno till den nya tältplatsen vid Tjågnorisjokk, där vi sedermera skulle sammanträffa på aftonen.

Uppstigningen på det endast 1 600 m. höga Låddepakte försiggick i all bekvämlighet via Snavvavagge. Utsikten öfver Rapadalen med den i talrika grenar upplösta Rapaälfven är mycket vacker, och det snöhöljda Ålkas tager sig härifrån ganska bra ut, men så synnerligen vidsträckt är utsikten naturligtvis icke. Härifrån tågade vi snedt öfver Snavvavagge upp på en hög, domformig, i sin öfre del med en karakteristisk snöstrimma försedd topp, hörande till Skuorkas fjälltrakt. Toppens höjd befanns vara ungefär 1 900 m. ö. h. Från densamma stego vi ned på en liten glacier och styrde därefter kosan mot Pastavagge, men kommo under vägen in på obehaglig stenur, som uttrötade oss synnerligen mycket. Dagen hade för öfrigt, då vi duktigt lastade med instrument besökt två olika toppar, varit mycket ansträngande, så att det icke återstod mycket kraft att taga utaf. När vi ändtligen vid 2-tiden på natten anlände till Tjågnorisjokk, befunno vi oss i tämligen dålig kondition. Här hade vi till råga på olyckan stor svårighet att finna, hvar mina karlar satt upp tältet. Vi förmodade, att de skulle hafva valt en plats nära Rapadalen, men här stod intet tält att finna. Vi måste då söka högre upp och funno slutligen där lägerplatsen, men här stodo ju två tält. Kunde det vara pressenningen? Nej! AMMA, som satt vid tältplatsen, upplyste oss sedan om, att det var en professor från Upsala, som slagit upp det andra tältet här.

JACKSON kunde icke blifva mera förvånad öfver att finna NANSEN, än jag att här finna en professor från Upsala. Visserligen hade jag hört talas om att professor MÖRNER från Upsala skulle uppträda i dessa farvatten under sommarens lopp, men jag hade ändå knappast väntat att sammanträffa med honom, då dessa trakter äro så vidsträckta, att det är mycket större utsikt att gå om hvarandra än att råkas. Professor MÖRNER hade kommit från Stora Sjöfallet samt ämnade här bestiga Sarjektjåkko. Jag hade det nöjet att den följande dagen göra professors och hans broders bekantskap samt att i deras sällskap flere kvällar dricka toddy, hvilken smakade såsom denna läskedryck helt visst alltid smakar här inne i Lappland, sedan

man en längre tid varit frånvarande från civilisationen och dess välsignelser.

Den 1 aug., medan professorn och hans broder bestego Sarjektjåkko, gjorde jag en tur till den strax sydost om Perikpakte liggande bergskammen, hvilkens topp befanns ligga omkring 1 850 m. ö. h. Det ståtliga Perikpakte vid den lilla sjön Perikjauratj är en af de vackraste topparne i denna fjälltrakt, men det är på samma gång, såvidt jag kunnat se, en af de omöjligaste att bestiga, hvarföre jag icke ansåg det löna mödan att lastad med instrument försöka en bestigning af densamma. Möjligen skulle dock en bestigning under goda snöförhållanden kunna utföras öfver den stora branta snöfläcken på toppens östra sida.

Min observationspunkt* erbjöd en god öfverblick öfver topografien inom ett fjällområde, som på de hittills utgifna kartorna blifvit ganska styfmoderligt behandladt och som omfattar de båda fjällsträckningarna på båda sidor om Pastavagge. Med afseende på ödslig och storartad fjäll- och jökelnatur torde detta område näppeligen öfverträffas af något annat inom Kvikkjokksfjällen. Närmast med anledning af hvad jag denna dag fick se, beslöt jag att taga vägen till Stora Sjöfallet genom Pastavagge, från hvilken dalgång flera höga och goda utsiktspunkter syntes vara tillgängliga. Bland andra toppar kan man från Pastavagge lätt bestiga Eppartjåkko, hvilken topp däremot från norra sidan är obestiglig.

Flyttningen utsattes till den 3 aug. Som i närheten af tältplatsen en lappby hade slagit läger, för öfrigt samma byalag, till hvilket AMMA GRUFVISAR hörde, begagnade jag tillfället att här köpa ännu en ren. Man lät mig välja mellan tre herkar, af hvilka två voro tämda, men den tredje ännu ovan vid klöfjning och att ledas i band. På AMMAS inrådan valdes den otama, som såg utomordentligt kraftig ut. Men innan den kunde användas, måste den först tämjas. Detta skulle AMMA och NILA utföra. För att tämja renen tillagades af tält och sofsäckar och andra icke ömtåliga saker en försvarlig renbörda.

* Jag har kallat densamma NILAS topp. Ett panorama öfver utsikten härifrån är bifogad denna uppsats.

Sedan renen blifvit tvingad att lägga sig på marken, fastbands bördan vid bärsadeln och med tåg under renens buk, hvarefter renen fick resa sig, under det den lilla men ganska säkra AMMA höll stadigt i remmen, vid hvilken djuret var bundet. När renen kände bördans tyngd, började han göra de mest vådliga bocksprång för att afkasta bördan, hvilket slutligen lyckades, hvarefter samma procedur börjades på nytt. Under de häftiga sprången och kastningarna bröt renen snart af sig sina horn, så att endast några korta, vanprydande, starkt blödande stumpar sutto kvar. På detta sätt höllo renen och AMMA på att valsa omkring i två timmar, och när de lämnade valplatsen, voro de båda två ganska utmattade, blodiga och svettiga. Någon tamhet hade renen emellertid icke börjat visa, och det dröjde flera dagar, innan den någorlunda fördrog bördorna.

Sedan dessutom mina båda renar i lapparnes närvaro blifvit vederbörligen märkta, för den händelse de skulle springa bort, och sedan den största delen af mina effekter blifvit inpackad i en stor segeldukspåse för att kvarlämnas på stället, anträdde flyttningen till Pastavagge. Den otama, som skulle hafva bringat för mycken oreda bland de fyra andra hyggliga renarne, om den varit sammanbunden med dem, leddes för sig af NILA, som hade ett ganska ansträngande arbete med honom. Pastavagge visade sig vara en af de trängsta och dystraste af alla här förekommande dalgångar. Talrika glacierer skrida ned från de omgifvande fjällen, däribland är en ganska stor, som skjuter ned öfver midten af dalen just på vattenskillnaden (1 100 m. ö. h.), där den gifver upphof åt tvänne åt motsatt håll gående vattendrag, hvilka i Situoljaure sammanflyta, sedan det ena först gjort en betydande omväg mot norr. När vi passerat vattenskillnaden och lämnat bakom oss den torftigaste delen af dalen, där marken uteslutande utgjordes af nakna stenar, och något bränsle ej fanns, slogo vi läger på första lämpliga tältplats för att ej för långt aflägsna oss från de toppar jag ämnade bestiga. Här visade det sig emellertid vara väl ruskigt och ondt om bränsle, hvarföre mina karlar föreslogo, att vi skulle flytta längre ned, hvilket också den följande dagen, 4 augusti, af AMMA

och HOLMBOM utfördes, medan OLSSON, NILA och jag bestego Eppartjåkko. Denna topp, hvars höjd öfver hafvet är omkring 2 000 m., är från Pastavagge, såsom redan nämnt, jämförelsevis lätt tillgänglig, under det den från norr torde vara obestiglig. Uppstigningen från vagget upp på kammen är ganska brant, medan denna därefter jämförelsevis långsamt höjer sig till toppen. Kammen är dock på sina ställen skäligen smal med mycket branta sidor. Utsikten öfver Epparjökeln alldeles under ens fötter och de andra glaciererna och talrika topparna är synnerligen storartad och påminner något om utsikten från Sarjektoppen. Sedan vi äfven bestämt läget af den stora förut omtalade, från Skuorkas kommande glacierens kant, hvilken märkvärdigt nog befanns snöfri, anträdde hemresan, hvilken blef ganska långvarig, emedan AMMA och HOLMBOM flyttat tältet långt bort till östra mynningen af Pastavagge, där de emellertid funnit ett härligt lägerställe midtemot de af SVENONIUS omtalade strandlinierna.

Det beslöts, att vi skulle stanna vid denna tältplats ännu två dagar samt därefter anträda resan till Stora Sjöfallet direkt. Under dessa två dagar skulle NILA, som konsumerade cirka en ren, ett kilo kaffe och åtta kilo mjöl i veckan och oupphörligen hotade att gå ifrån mig på grund af matbrist, skaffa sig tillräcklig proviant, medan HOLMBOM och OLSSON deltog i fjällvandringarna och AMMA såsom vanligt vaktade renarne. Till mål för våra ansträngningar för den första dagen (5 aug.) utvaldes en topp, liggande mellan de två stora från Skuorkas mot Pastavagge nedskjutande glaciererna. Något namn på toppen har jag icke kunnat få reda på. Den visade sig emellertid kinkig nog att komma upp på och äfven att komma ned från. Jag gick rätt upp från Pastavagge på fjällets norra slutting. Nära toppen blef uppstigningen synnerligen brant, men lyckligtvis var det fruset, så att de lösa stenarne på fjällsidan voro fastfrusna, ty i annat fall hade det näppeligen gått an att taga sig fram här. HOLMBOM, såsom mindre van vid bergvandringarne, förklarade emellertid, att han ej kunde komma längre. Jag klef emellertid på sakta och varligt alldeles ensam uppför den frusna fjällsidan — OLSSON hade gått en något annan väg — och blef, när jag ändt-

ligen kom upp på toppen, icke litet öfverraskad af att finna både OLSSON och HOLMBOM sitta och vänta där. HOLMBOM hade efter skilsmässan från mig dragit sig mera åt väster och där funnit en väg, där uppstigningen kunde försiggå tämligen lätt. Toppens höjd torde vara endast omkr. 1 800 m. ö. h., hvarför utsikten ej heller är så synnerligen vidsträckt. Nedstigningen, som vi företogo på östra sluttningen, gick ej heller lätt, i det vi måste kroka af och an mellan de branta afsatserna, innan vi

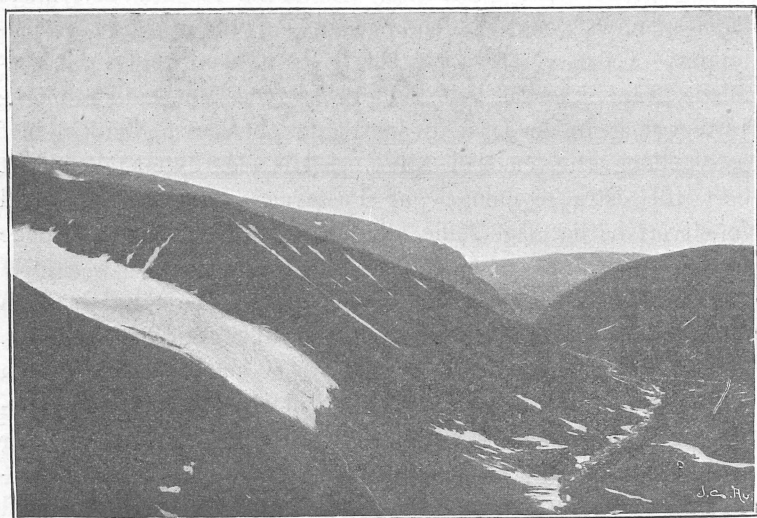

Fig. 2. Liten glacier med »hängeända» på norra sidan af Pastavagge.

helskinnade kunde komma ned på den östra af de två närbelägna glaciererna.

Den 6 aug. bestego vi det höga Ruopsoktjåkko. Uppstigningen från strandlinierna är i början brant, ofvanpå utgöres fjället af en vidsträckt undulerande plåtå, något sönderskuren af inskjutande dalar. Högsta punkten, hvilken torde ligga omkr. 2 000 m. ö. h., består liksom på Alkatjåkko af en hög, åt somliga håll ganska brant, aldrig smältande snödrifva, hvilken ser ut att ligga på ett tämligen horisontelt underlag.

Den 7 aug., sedan NILA återkommit, bröto vi äntligen upp för att begifva oss till Stora Sjöfallet. Det var nu hög

tid, då solförmörkelsen skulle äga rum den 9 aug. på morgonen, hvarefter professor ROSÉN möjligen skulle kunna resa därifrån. Vi togo vägen från Pastavagge öfver slätt land ned till Situojaure, hvars västra ända vi rodde öfver med lappar tillhöriga båtar till norra stranden. Vi följde därefter Situoätнос östra strand, men hunno denna dag, då vi på grund af flera missöden kommit i väg ganska sent, ej längre än till Situoätнос nordligaste krök. Här hvilade vi några timmar i fria luften under natten, då det nu började blifva slut med de ljusa nätterna. Som jag på återvägen från Stora Sjöfallet ämnade mig till Kukkesvagge, kunde här en del saker kvarlämnas och hämtas på återvägen. Med mycket lätt rustning fortsatte vi tidigt på morgonen resan. Vi satte kurs mellan Sluggajokk och Slugga och kommo tidtals in i afskyvärda terrängförhållanden, som vållade stor tidsutdräkt. Risjajokk öfvervadades bekvämt mellan de båda Risjasjöarne, hvarifrån vi gingo utmed östra sluttningen af Alep Kirkao och vidare utför de skogklädda terrasserna ned till turisthyddan vid Stora Sjöfallet.

Här var lif och rörelse. Den af assessor AMÉEN ledda turistexpeditionen till Stora Sjöfallet för att åse solförmörkelsen d. 9 aug. skulle just intaga sin middag i fria luften utanför turisthyddan. Kontrasten mot den ödsliga fjällnaturen, från hvilken jag kom, var synnerligen stor, och jag nästan studsade tillbaka, när skogen öppnade sig och jag befann mig midt ibland dessa snyggt klädda och lifligt pratande människor vid sjöstranden. Men man vänjer sig snart vid litet af hvarje. Efter några minuter höll jag på att äta middag tillsammans med dem.

Såsom jag beräknat, träffade jag här professor ROSÉN. Han hade haft den godheten att för min räkning medtaga en mansbörda proviant, hvilken numera, med anledning af min nyligen utförda Kvikkjokksresa, ej var nödvändig men som för att fylla karlarnes proviantbehof visade sig bra att hafva till hands. De önskade bestämningarne af Stuur Niaks och Sarjektjåkko läge hade professor ROSÉN redan utfört, hvarför jag icke behöfde stanna vid Sjöfallet längre tid. Sedan jag på morgonen betraktat den synnerligen »lyckade» solförmörkelsen och hvilat ut litet, återvände jag därför till mina fjäll och anlände på aftonen den

9 aug. åter till de vid Situoätнос nordligaste krökar kvarlämnade sakerna.

Här skedde ett vaktombyte bland mina karlar, i det VUOLLA GRUFVISAR, en broder till AMMA, här inträdde i min tjänst, under det HOLMBOM, såsom förut öfverenskommet var, nu lämnade mig och tågade hem till Kvikkjokk. VUOLLA var en gemytlig och språksam gammal lapp (56 år), som varit med flera äldre lappmarksresande, bland andra BUCHT och DÜBEN, och hade åtskilligt att berätta från sina färder med dem. Han dröjde med förkärlek vid sådana historier, som handlade om mat, pengar och björnar.

En gång, när han var med BUCHT'EN på en topp och BUCHT'EN gått i förväg hem, hade en lönklaff på instrumentfodralet sprungit upp, hvarvid en massa sedlar föllo ut och spriddes för vinden rundtom på fjället. Men VUOLLA han plockade upp dem, och det visade sig sedan af räkenskaperna, att han fått tag i allesammans.

Men DÜBEN han reste ej med pengar, som kunde blåsa bort. Han använde bara »klankar» (= specieriksdalrar) och hade med sig en hel mansbörd med klankar, som förvarades i en särskild kont. Vidare hade han hustrun med sig och en Stöckholmsjungfru, som aldrig hade haft någon pappa.

Den gamle VUOLLA var ganska medgörlig och trots sina år en kraftig bärare, åtminstone på slät mark, men på fjällen blef han vanligen efter.

Från Situoätно flyttade vi den 10 aug. till Sarjekvaratj's östra sluttning, där vi slogo läger. Den ej obetydliga Kukkesvagebäcken öfvervadades nära sin mynning, hvilket gick mycket lätt för sig, då något mera ihållande regn ej förekommit på länge. Denna bäck, som dränerar ett ganska stort område, lär emellertid ofta kunna vara mycket svår att komma öfver.

Vid Sarjekvaratj och på hemresa.

(Bestigning af Suotas, Servatjåtkko, Kopir m. fl. toppar.)

Anledningen till att vi flyttade hit till Sarjekvaratj var den, att jag ville göra ett besök på Suotasjökeln för att bestämma, huru mycket de målade stenar glidit ned, som jag där förra sommaren lagt ut i en rät linie tvärs öfver glacieren. Dagen efter vår ankomst till Sarjekvaratj, då det var regnigt och för fjällbestigningar olämpligt väder, tågade vi också i väg till Suotasjökeln. De i bergväggarne målade märkena funno vi snart, men värre var det att finna de jämförelsevis små, rödmålade stenarne, som utlagts på isen; i synnerhet utmärkte sig NILA för att icke kunna se dem, ehuru han med lätthet kunde upptäcka en grå ren mot grått stenskrafvel på oändligt afstånd. Som rätt stora snöfläckar förekommo på isen här och dessa voro större i år än i fjol, så doldes flera stenar af snö och voro omöjliga att upptäcka, men de flesta stenarne funno vi dock omsider och kunde bestämma deras läge i förhållande till de i bergväggarne målade märkena. Af dessa bestämningar framgick, att isen skridit ned ända till 41 m. sedan den 23 aug. förra året, då stenarne utlades. Vi bestämde vidare glacierändans läge, hvilken befanns hafva skridit fram något sedan förra året. Hemfärden anträdades därpå med en viss otålighet, ty det hade varit kallt och ruskigt i regnet på den stora isen och vägen hem var lång.

Vid half elfvatiden på kvällen anlade vi till tältplatsen. Det var då redan ganska skumt. Till vår förvåning funno vi icke AMMA och renarne där. VUOLLA och NILA började miss-tänka, att det inträffat någon olycka med renarne. Jag lugnade dem med, att AMMA väl farit till SPIK, som hade sin kåta vid Kukkesvagejokk. Men så utropar NILA helt plötsligt, i det han visar på en papperslapp, som var fästad på en trästicka vid eldstaden:

»HAMBERG, här är ett bref från AMMA!»

Brefvet utgjordes af ett litet stycke sockertoppspapper, på hvilket var skrifvet med blyerts. Men hvad detta var, kunde ej urskiljas i mörkret på det smutsiga papperet. Vi gjorde

därför upp eld, men jag fann då, att det var skrifvet på lapska, hvarför jag bad lapparne läsa det.

»Nej, jag kan icke läsa det», sade NILA.

»Och jag läser så dåligt vid eldsken», sade VUOLLA. »Men om HAMBERG läser upp orden, såsom de stå, så skola vi säga, hvad de betyda.»

Jag ansträngde mig och fann, att de första orden voro: »Kaika herk».

»Kaika herk, det betyder alla herkarne», sade VUOLLA. »Var det inte det jag kunde tro, att det inträffat något med herkarne.»

De nästa orden voro: »Le bessam».

»Kaika herk le bessam», sade VUOLLA, »det betyder, att alla herkarne sprungit bort. Men det var det värsta, att de hade bandet på sig, det kan fastna mellan stenar på stenskrafvel, och då dör renen.»

Jag läste vidare: »Stalbi».

»Stalbi, det betyder varg», sade VUOLLA. »Var det inte det jag misstänkte. Nu behöfva vi icke veta mera. Vargen har varit här och skrämt renarne, så att de slitit sig lösa och sprungit härifrån.»

»Det var förskräckligt», sade OLSSON och såg orolig ut. »Att det skall vara så mycket vargar häröppigenom!»

»Men om icke vargen rifvit renarne», invände jag, »så kunna vi väl finna dem igen.»

»Det är naturligtvis möjligt», sade VUOLLA, »men knappast troligt. När vargen kommer, så blifva renarne så skrämda, att de springa långt bort. Och om de kunna slita sig lösa från hvarandra, så springa de icke tillsammans utan skingras åt olika håll. Så göra de alltid, när vargen är efter dem. Men ha de då bandet, som släpar, så kan det fastna mellan stenar, så att renen ej kan komma loss, och en ren, som står stilla, är svår att se på stort afstånd. Och finner man honom icke, så att han kan komma loss, så svälter han snart ihjäl, där han står bunden. Det har händt förr, att bundna herkar blifvit skrämda af vargen och slitit sig lösa, och efter någon tid ha lapparne funnit lämningar af den döda kroppen och det lätt igenkännliga

bandet sittande fast mellan stenar långt bort ifrån det ställe, där han stod bunden.

»Ja, det var tusan», sade NILA. »Men huru skola vi nu bära oss åt, om vi icke få tag uti renarne!»

»Vi få väl bära sakerna själfva», svarade jag. Och så blef det äfven. »Men först skola vi väl försöka att få tag i renarne.»

AMMA återkom tidigt den följande morgonen utan renarne. Han grät och berättade. Han hade den föregående dagen gått till SPIK för att köpa renmjölk, såsom jag bedt honom, och som han trodde, att renarne ej skulle slita sig lösa, hade han icke tagit dem med. När han kom tillbaka, voro de försvunna, antagligen hade vargen skrämt dem och man visste, att vargar funnos i närheten, ty de hade rifvit flere renar för SPIK. Sedan dess hade AMMA varit ute och letat efter renarne, men ej sett en skynt af dem. Han skulle emellertid fortsätta att leta, så kunde det ju hända, att han slutligen funne dem.

Det bestämdes, att vi skulle stanna här ännu tre eller fyra dagar samt att NILA och VUOLLA skulle få tura om att söka efter renarne.

Emellertid hade det regniga vädret upphört, så att vi kunde börja fjällturerna igen. Den 12 augusti voro vi på Skanatiäkko, den 13 på Suotas och den 14 på Näntotjäkko. Från det låga Skanatiäkko har man, såsom väl var att vänta, en god öfverblick öfver nordöstra delarne af Sarjekfjällen. Kukkesvaggebäcken kan, om den ej flödar, öfvervadas på flera ställen; vid högt vatten lär bästa vadstället vara nära Tjäurasjön.

På Suotas var jag redan föregående sommar, men som toppen var inhöljd i moln, kunde jag icke göra några observationer därför. Jag hade denna gång bättre tur med väderleken. Beträffande bestigningen så gjorde vi denna på nordsluttningen, men började den för långt åt öster, därtill närmast föranledda af NILAS och OLSSONS otålighet att efter den långvariga vandringen från tältplatsen en gång få börja uppstigningen. Vi kommo här in ibland en mängd branta afsatser och svärpasserade ras, som så när hade nödgat oss att vända om, men slutligen nådde vi dock toppen. Den väg jag gick förra året var däremot mycket lätt att passera.

Vi följde därefter Suotaskammen mot väster och bestego toppen mellan Suotas och Stuur Niak. Härifrån har man ett synnerligen tilltalande panorama öfver de höga omgifvande fjällen, vidsträckta jökelfält och den stora fjällslätten i nordost. På hemvägen skildes våra vägar till att börja med. NILA gick ned på norra sidan för att se efter, om två där nedanför spatsrande renar skulle kunna vara våra. OLSSON och jag skulle däremot försöka att taga en genväg öfver Suotasglacieren. Men vi fingo erfara den sorgliga sanningen af den gamla satsen, att genvägar äro senvägar. De upp emot Suotaskammen sig sträckande snöfälten voro synnerligen sprickiga och kräpde stor försiktighet vid passerandet. Sedan hade vi visserligen ett långt stycke jämn och fin glacieryta, men när vi skulle försöka att gå tvärs öfver Suotasglacieren till dess östra sida ett godt stycke ofvanför isfallet, så visade detta sig helt enkelt omöjligt på grund af de svåra sprickor, som här förekommo. Atminstone skulle det hafva varit alltför farligt för endast två personer att försöka gifva sig öfver här. Vi måste därför draga oss tillbaka och försöka komma ned utmed glacieren's västra sida. Här gick det bra en stund, men så kommo vi till en femton meters tvärbrant, d. v. s. till en spricka i glacieren, vid hvilken den del af isen, som låg nedanför sprickan, sänkt sig femton meter i förhållande till den öfre delen. Efter något öfvervägande beslöt jag försöka krafla mig ned genom den trånga klyftan mellan bergväggen och glacieren, hvilket gick bra, ehuru det var stor brist på fotfäste. Men här kunde icke OLSSON komma ned med sin breda börda. Den hissades därför ned utför branten med tillhjälp af det tjugo m. långa glaciertåget, hvarefter äfven OLSSON kunde krafla sig ned genom klyftan. Sedan voro alla svårigheter öfverstökade. Här nedanför var glacieren jämn och vi kunde nu hålla kurs rakt på Sarjekvaratj. Nedanför glacieren sammanträffade vi med NILA, som funnit, att de båda renarne voro en vaj (renko) och hennes kalf.

Den 15 augusti skulle vi börja flytta från Sarjekvaratj till den stora depoten vid Tjågnorisjokk, men som vi omöjligen kunde medhinna detta på en dag, när vi icke hade några renar,

beständes, att vi den första natten skulle slå läger vid Vuoinesaratj, dit vi redan transporterat flera bördor. Det öfriga skulle mina lappar i två omgångar bära dit, med undantag af instrumenten, som OLSSON och jag togo hand om och med hvilka vi knogade upp på LINDS jökel. Här lade vi ut en rad målade stenar, emedan det af vissa anledningar syntes mig af intresse att få reda på äfven denna jökels rörelsehastighet. Några vidare observationer blefvo emellertid ej utaf, emedan ogynnsam väderlek inträffade.

Den 16 augusti flyttade vi med rediga bördor i en omgång till den depot vid Tjågnorisjokk, som jag den 3 augusti där kvarlämnat och hvilken befanns oskadad. De vid Vuoinesaratj kvarlämnade sakerna skulle under de närmast följande dagarne hämtas af NILA och VUOLLA, medan OLSSON skulle vara mig följaktig på mina exkursioner. AMMA kunde icke vidare tagas med i räkningen. Han irrade fortfarande omkring i fjällen för att taga reda på renarne. Ibland dök han upp helt oförmodadt, men han försvann vanligen lika hastigt som han kom. Han tycktes för öfrigt hafva tagit sig ganska nära af det inträffade missödet, vare sig af grämlöse öfver den ekonomiska förlusten eller blygsel öfver att af försumlighet hafva varit vållande till olyckan.

Denna dag på aftonen erhöll manskapet en under dåvarande förhållanden välbehöflig förstärkning, i det då min gamle bekante ANDERS RASSA kom till oss för att vara till hjälp under den återstående delen af resan.

Den 17 augusti arbetade vi på Mikajökeln. Dess nedre ända beständes och befanns icke hafva förändrat sitt läge nämnvärdt sedan föregående år. Vidare undersöktes läget af de målade stenarne, hvilka på denna mindre sprickiga jökel nästan samtliga återfunnos. ANDERS visade sig mycket slängd i att återfinna stenarne, men så hade han också varit med om att lägga ut dem. Den största sträcka dessa sedan den 6 och 8 augusti 1895 glidit ned var 29 m., således åtskilligt mindre än motsvarande värde för Suotasjökeln.

OLSSON föreslog, att vi skulle taga hemvägen genom Matudalen, hvilket han trodde skulle vara en genväg, hvilket det dock

näppeligen var. De östra delarne af Mikaglacieren visade sig för öfrigt så sprickiga och svåra att passera, att det blef en stor tidsförlust att gå denna väg i stället för den vanliga till Mikajökeln nedre ända. Den nya vägen förledde mig ock att utsträcka dagens arbete till bestigandet af en liten topp, som vi passerade nära intill. När vi kommit upp i det snö- och isfyllda passet mellan Mikadalen och Matudalen, fann jag, att vi befunno oss alldeles vid foten af den norr om Tjågnoris liggande spetsiga toppen, hvilken utmärkta utsiktspunkt härifrån syntes vara lätt att bestiga, hvilket den också visade sig vara. Emellertid försenades vi af dessa extra arbeten så mycket, att det blef väl mörkt, innan vi funno tältplatsen. Det var nu totalt slut med de ljusa nätterna, hvilka under sommaren gjorde oss alldeles oberoende af tiden på dagen och satte oss i tillfälle att vara ute på exkursion hela dygnet rundt, om så kräddes. Det var numera nödvändigt att anordna exkursionerna så, att vi före mörkrets inbrott kunde finna tältplatsen, om vi ej skulle nödgas att uppehålla oss overksammas ute i mörkret för att invänta dagningen.

Den 18 augusti bestego ANDERS, OLSSON och jag det omkring 1950 m. höga Servatjåkko. Vi gingo från tältplatsen nästan rakt på toppen, passerande den framför liggande kammen och den mellanliggande dalen. Detta är en af de högsta topparne i Sarjekedjans östligare delar, men dock öfverträffas den något af Vuoinen.

Den 20 augusti kom AMMA och berättade, att han funnit en af herkarne på Ruopsok vid Eppartjåkko. Det var min ena herk, den kvarlevande af de två, som köptes den 11 juli. Den hade bandet på sig, men var så rädd, att AMMA omöjligen kunde fånga den. AMMA trodde icke, att den kunde fångas på annat sätt än därigenom, att man ledde dit några andra renar.

Som jag hade åtagit mig att bestämma ändarnes läge på de glacierer, som tillhörde Ålkasfjället, och detta arbete ännu ej blifvit utfördt, emedan alla glacierändar i början af juli, när jag reste rundt detta fjäll, voro betäckta af snö och den nedre kanten af glaciererna var omöjlig att urskilja, blef jag därför nödsakad att taga hemvägen kring detta fjäll. Som vi nu

icke hade några renar och sakernas transport på våra axlar ända till Kvikkjokk helt visst skulle komma att visa sig vara ett synnerligen betungande arbete, försökte jag vidtaga anordningar för att i möjligaste mån underlätta detta arbete. VUOLLA fick en dag i uppdrag att vid vår tältplats göra i ordning en liten källare, som vore så solidt inrättad, att något inbrott af järfven, hvilken under vintern är en särdeles energisk mattjuf, icke skulle kunna befaras. Här insattes alla öfverblifna konservburkar och annat, som var för återresan obehöfligt och icke kunde skadas af fukt, hvarefter öppningen täcktes med så stora stenar, att ingen järf skulle kunna välta undan dem. Som det är min afsikt att ännu en eller två somrar arbeta i dessa trakter, kan detta lilla förråd vara bra att hafva att tillgå, hvarförutom det nu minskade bagaget med en hel mansbörda.

Sedan vi en dag besökt Piellotjåkko och en annan utlagt märken på en mycket liten glacier vid Skuorkas, lämnade jag den 31 augusti Tjågnorisjokk och flyttade tältet till nordvästsidan af Skuorvatjåkko, dit redan två bördor voro transporterade i förväg. Ännu återstodo vid Tjågnorisjokk två bördor, hufvudsakligen bestående af fotografiplåtar och sten, och dessa fingo NILA och VUOLLA i uppdrag att bära direkt genom Rapadalen till Näitibacken. De skulle därefter taga återvägen genom det isfyllda Akkavagge för att undersöka, om vi kunde flytta genom denna dal, hvilket skulle vara en stor genväg för oss.

AMMA hjälpte till att flytta till Skuorvatjåkko. Detta var sista gången jag såg honom under sommarens lopp. Han skulle fortsätta att leta reda på de öfriga renarne, tills han fann dem eller tills maten tog slut. Hans by hade flyttat långt förbi och befann sig nu förmodligen i skogarne öster om Aktsi. Min ren, som gick på Ruopsok, skulle han nog taga reda på.

Vid den nya tältplatsen blef ej mycket arbete utfördt. Läget af glacierändarne här i trakten bestämdes dock. Visserligen företog jag en bestigning af Kopir (1 750 m. ö. h.), men toppen var inhöljd i moln och vi kunde där ingenting uträtta. Väderleken blef nu alltmera ostadig och täta moln dolde i allmänhet de högre belägna delarne af fjällen för våra blickar. Det syntes mig därför bäst att nu afbryta sommarens under-

sökningar och begifva mig hem ju förr dess hellre, då jag i alla händelser icke hade tillfälle att stanna här synnerligen mycket längre.

Redan den 23 på aftonen återkommo NILA och VUOLLA från Näitibäcken och berättade, att Akkavagge mycket väl kunde passeras med sakerna. Jag skickade därför i förväg därigenom några bördor och flyttade själf den 25 aug. genom Akkavagge. Vi gingo upp på västra sidan af Akkaglacieren, därefter snedt öfver den norra glaciertungan till den djupa rännformiga insänkningen utmed det på östra sidan om glaciern vid isdelaren liggande fjället. Dylika rännor i isen utmed bergväggarne äro ej sällsynta, men aldrig har jag sett någon af så betydande dimensioner som den vid Akkaglacierens isdelare. Den hade ett djup af omkring 20 m. och en högst betydande bredd. Efter att hafva passerat rännan följde vi östra sidan af den södra glaciertungan och slogo läger strax nedanför densamma. Det var första gången jag tagit min flyttningssväg öfver en glacier. I själfva verket var det icke alls obekvämare att gå med bördorna där under då rådande jämförelsevis gynnsamma snöförhållanden än genom ett isfritt men stenigt vagge.

Den 26 augusti hade vi transporterat allt till Näitibäcken. Den 27 och 28 aug. fraktades alla sakerna i två omgångar genom Lullevagge, hvilket var ett styft arbete. Vi buro allesammans bördor på 30—35 kilo genom detta branta och steniga fjällpass. Den 30 hade vi allt samladt i Puorek. Den 31 gick jag med OLSSON på det omkr. 2 030 m. höga Ruopsok, medan de öfriga fraktade en omgång saker till Kvikkjokk. Det var en dryg bit till Ruopsok, och när vi på hemvägen kommo i närheten af tältet, var det redan så mörkt, att vi icke kunde finna detsamma mellan backkullarne. Efter att hafva snott omkring i närheten af lägerplatsen flere timmar, gång på gång stupat i vattenpölar mellan videbuskarne och flere gånger gäckats af hvita tältliknande snöfläckar, måste vi slutligen gifva tapt, tände en eld och afvaktade dagningen vid densamma. Vi funno sedermera tältet ganska nära oss, men doldt af några jordkullar.

Den 1 september flyttade vi till Kvikkjokk. Vi voro alla vid ankomsten till Kvikkjokk något öfveranstängda af bärningen, och två af mina karlar hade af densamma fått fotlederna uppsvållda. OLSSON och jag, som besökt en sådan mängd höga toppar, voro också ganska öfveranstängda i knälederna. Men så hade vi också med börda på ryggen bestigit omkr. 20 toppar, hvilkas höjd öfver hafvet låg mellan 1 800 och 2 100 m., samt en hel del lägre berg.

I Kvikkjokk upplöstes expeditionen och här skildes jag från NILA och VUOLLA, under det ANDERS medföljde till Jokkmokk.

I Tjåmotis fick jag underrättelse om, att min tama herk blifvit tillvaratagen af några lappar vid Ruopsoktjåkko. Här berättade man äfven, att en liknande sjukdom, som förra året grasserade bland renarne norr om Laidaure, nu rasade bland de renhjordar, som funnos söder om denna sjö. En stor mängd renar hade dött.

Efter åtta dagars resa från Kvikkjokk voro jag och OLSSON åter i Stockholm.

Slutanmärkningar angående bergvandringarne.

Det är möjligt, att åtskilliga af Kvikkjokkfjällens höga toppar förut besökts af lappar, ehuru dessa i allmänhet icke älska att utsätta sig för onödiga ansträngningar. Säkert torde emellertid vara, att de, som bestigits af icke lappar, äro ganska få. Sarjektjåkko har, som bekant, bestigits först af kartografen BUCHT, sedan af fransmannen RABOT. Lappar ha berättat mig, att Alkatjåkko skulle hafva bestigits af landshöfding H. A. WIDMARK. På koncepten till det stora kartverket öfver Norrbottens län finnes uppgifvet, att höjderna af Ritatjåkko, Järtatjåkko och Tjäura skulle hafva bestämts med barometer*) och dessa toppar hafva väl sålunda förmodligen blifvit bestigna af någon af de kartografer, som arbetat i dessa trakter. Angående de återstående af de höga topparne har jag icke lyckats erhålla några uppgifter om att de förut skulle hafva blifvit bestigna.

*) Alkatjåkks högsta punkt är däremot icke bestämd medels barometer, hvarför uppgiften angående WIDMARKS besök på denna topp kanske är oriktig.

För den händelse någon skulle falla på den idén att besöka denna härliga fjälltrakt och för någon tid ägna sig åt bergbestigningar där — enbart eller i kombination med andra sysselsättningar — så har jag i det föregående för flertalet toppar i korthet angifvit, från hvilket håll och på hvilka vägar jag utfört bestigningen, och på dessa vägar böra samma toppar alltid kunna uppnås, naturligtvis med undantag för mycket ogynnsamma snö- och isförhållanden. Som lapparne i själfva verket hafva ganska liten reda på dessa höga tjäckon, hvilka de på sina resor från skogarne till Virijaure och tvärtom ganska hastigt fara förbi, och just ingen annan heller känner till dem, så böra dessa uppgifter möjligen kunna vara af nytta.

Jag vill emellertid till det redan anförda foga ännu några anmärkningar* angående hvad man vid färder och särskildt bestigningar i dessa trakter har att iakttaga.

Den största och vanligaste *fara* man kan utsätta sig för vid bergvandringarne här är väl att träffas af nedramlande stenar. Man bör därför om möjligt akta sig för att passera nedanför branter, från hvilka stenar mycket ofta falla ned, eller genom de fåror, genom hvilka stenskreden åka fram. Dessa jämförelsevis farliga ställen äro lätt igenkännliga därpå att stenarne därstädes icke äro beväxta med lafvar eller mossor. Gå flere i sällskap på starkt lutande stenur, där stenarne ligga osäkert, så böra de akta sig för att gå rätt under hvarandra på större afstånd från hvarandra för att icke träffas af de stenar, som af de ofvanför gående sättas i rörelse nedåt. De böra då antingen gå alldeles tätt bakom hvarandra eller vid sidan om hvarandra.

Att bestiga mycket branta bergväggar, i hvilka de utskjutande stenarne, på hvilka man skall gå, icke sitta fast, är naturligen en stor risk, emedan man lätt kan störta ned ganska långt och slå ihjäl sig, om fotfästet släpper. Vid frost är denna fara jämförelsevis liten, emedan de lösa stenarne då vanligen äro fastfrusna.

* såsom en komplettering af de goda råd, som meddelats af L. AMÉEN i Turistf. Årsskrift för 1889 s. 52 och af F. SVENONIUS i Årsskriften för 1895 s. 150.

En annan fara är att falla ned i glaciersprickor. Därför bör man, när sprickiga glacierer passeras och sprickorna äro dolda af snö, aldrig gå ensam, utan alltid i sällskap med minst två man. Alla böra vara sammanbundna med tåg på ett afstånd af omkr. fyra meter från hvarandra. Fallor en ned, kunna de båda öfriga draga upp honom; endast en person orkar däremot knappt draga upp en annan, och därför bör man vara minst tre. Såsom glaciertåg lämpar sig ett tåg af manillahampa af 1 cm. diameter. Lapparne äro i allmänhet mycket ovilliga att låta binda sig i tåget, och i regeln behöfves något tåg ej heller, men ofta är det dock nödvändigt att använda sådant för att förebygga olyckshändelse, och då måste man söka öfvertala dem.

Slutligen kan man vid de i dessa trakter så ofta förekommande *vadningarna* af strida bäckar utsättas för den faran att ryckas med strömmen. För att undvika ett dylikt obehag bör man fråga lapparne till råds ej endast med afseende på, hvar bästa stället är att vada öfver en bäck eller en älf utan äfven huru man skall bära sig åt. Lika okunniga, som lapparne i allmänhet äro angående bästa vägen upp på en svårtillgänglig topp, lika bra känna de de bästa vadställena, och lika underlägsna som de äro på svårare glacierer och fjäll, lika öfverlägsna äro de, när det är fråga om att vada en strid bäck. Ett nödvändigt redskap vid svårare vadningar är en lång staf. Om vattnet är grumligt, hvilket det alltid är, då det kommer från glacierer, begagnar man stafven såsom en nödvändig antenn för att under vadningen för hvarje steg känna sig för, hvar man lämpligen skall sätta foten. Äfven om vattnet är aldrig så grumligt, kan stafven säga en, om djupet ökas eller minskas, om man har en grop i flodbotten framför sig eller kanske en stor sten, lämplig att klifva upp på. Och om strömmen är strid, hvilket den gunås också ofta är, så får stafven äfven tjänstgöra såsom ett lika nödvändigt stöd mot de påträngande vattenmassorna, hvilka söka släpa en med sig. För hvarje nytt steg man skall taga stöder man sig hårdt mot stafven, hållande densamma på läsidan om kroppen så *snedt* nedåt strömmen, som stafvens längd bekvämligen tillåter. Därigenom att stafven hålles *snedt*, blifver den horisontela komposant, som motverkar strömmens kraft, jäm-

förelsevis stor, under det att den vertikala komponenten, som tenderar att lyfta kroppen, bliver jämförelsevis liten. Detta sista moment spelar, om vattnet är djupt, en stor roll och verkar så, att man, om stafven hålles vertikalt, synnerligen lätt förlorar fotfästet. För att gå stadigt i vattnet behöfves kroppens tryck på fotsulorna så oförminskad som möjligt, och många lappar bruka till och med vid svårare vadningar taga en tung börda på ryggen för att öka kroppsvikten, hvilket dock icke torde vara att rekommendera för den, som icke är van bärare. Känner man, att man börjar förlora fotfästet, så är det bäst att raska på och plumsa iväg till land snedt med strömmen, om det ej är för djupt, men icke mot densamma.

Bland *redskap*, som vidare kunna vara nyttiga, äro stigerjärn, sådana som begagnas i de österrikiska alperna, synnerligen förträffliga vid bestigningen af branta isfält och inbesparar det mödosamma och tidsödande huggandet af trappsteg. Har man stigerjärn, så kan man *i allmänhet* undvara den schweiziska isyxan, hvilken för de lappländska förhållandena ej är så passande. I Lappland behöfver man litet emellan en lång staf för de ofta förekommande vadningarna, men den vanliga isyxan är försedd med för kort skaft för att lämpligen kunna användas vid vadning. Visserligen kan det dock ofta vara nödvändigt att hafva något huggverktyg till hands. Jag tror därför, att en staf, till konstruktionen närmande sig det lapska björnsputet med sin slida, skulle vara en ganska lämplig stafform, emedan man kan använda spjutspetsen att hacka i isen med vid förefallande behof. Detta vare dock sagdt med en viss reservation, emedan jag alltför litet pröfvat spjutets användbarhet såsom ishacka.

I stället för de af turister ganska omtyckta lapska näbbskorna begagnar man, såsom redan förut är nämnt, med fördel broddade engelska kängor, hvilka äro ofantligt mycket varaktigare. För mindre vadningar äro vadbyxor af kautschuktyg eller af skinn, såsom lapparne använda, ganska lämpliga.

För närvarande känna lapparne icke de här förekommande topparne så mycket, att de kunna tjänstgöra såsom förare. Den enda svårtillgängligare topp, som blifvit bestigen af ett flertal lappar, är Sarjektjåkko, som nu icke mindre än fem olika gånger

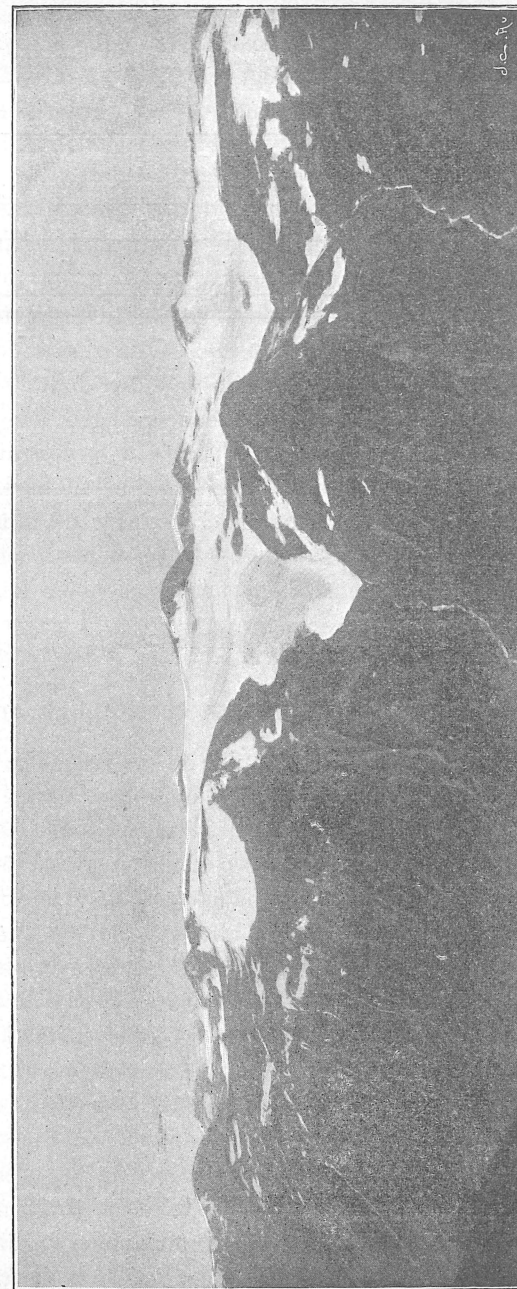

Fig. 3. Utsikt från norra delen af Låddepakte mot Tälmaglaciären och snöfältet på Alkas.

besökts. Beträffande öfriga toppar måste man i allmänhet vara sin egen förare. Vid bestigningen af en ny och svårtillgängligare topp i dessa trakter har man först att granska terrängen. Man väljer naturligtvis sin väg, där stigningen är så litet brant som möjligt och där inga branta afsatser förekomma. Finnas jordfläckar med vegetation, lägger man sin väg öfver dem. Däremot undviker man helst under uppstigandet snöfläckarne, i synnerhet om snön är djup, emedan man då för hvarje steg man tager uppåt åker ned minst ett halft, hvarigenom uppstigningen blir synnerligen mödosam. Ofta finnes dock ingen annan möjlig väg upp till en topp än öfver brant snö, och i så fall måste man använda den, och vanligen kan man på denna väg komma säkert till målet. Vid nedstigningen begagnar man sig däremot ofta med fördel af snöfläckarne, det stycke man för hvarje steg sjunker ned bär då åtminstone i samma riktning som man skall gå. Är snön hård och hal, kan det ju däremot ofta vara skäl att undvika den, om lutningen är stor och stigiärn icke medföras.

Tillägg: Rapport angående de vetenskapliga arbetena.

Såsom framgår af den plan för de vetenskapliga arbetena, hvilken finnes omnämnd i början af uppsatsen, skulle först och främst ett triangelnät öfver hela det ifrågavarande fjällområdet upprättas. Ett dylikt arbete har ock blifvit genomfördt, i det 32 af de högsta topparne, belägna inom olika delar af området, blifvit medelst teodolit bestämda med afseende på sitt inbördes läge. Flertalet af desamma hafva äfven försetts med rösen, hvilket, för erhållande af noggrannare bestämningar, var nödvändigt.

Såsom baslinie för triangelnätet skulle afståndet mellan Sarjektjäkko och ett på Stuur Niak upprest röse tjänstgöra. Detta afstånd har genom professor ROSEN under hans mätningar från det svenska triangelnätets ändpunkter vid Stora Sjöfallet denna sommar blifvit noga bestämdt. Som jag icke förrän efter hemkomsten kunnat erhålla uppgift om längden af detta afstånd, har jag icke under resans lopp kunnat beräkna de af mig utförda teodolitmätningarna eller använda desamma för

grafisk mätning. För att undvika användningen af mindre noggrant uppmätta baslinier har jag därför uppskjutit den grafiska detaljmätning af vissa glacierer, hvilken låg i min plan att utföra. Däremot ha för kartläggningen af ett stort antal glacierer och för kartdetaljernas konstruktion i allmänhet nära 300 orienterade fotografier från omkr. 50 medels teodolit bestämda punkter blifvit tagna, af hvilka hälften utgöres af höga toppar.

Såsom i reseberättelsen omnämnts, hafva åtskilliga glacierändars läge blifvit noga bestämda. Dessa glacierer tillhöra Skuorkas-, Alkas- och Alkafjällen. Dessutom hafva en hel del glacierändar öfver nästan hela området blifvit medelst fotografier tillnärmelsevis bestämda.

Ålkasfjället, hvilkets glacierer, såsom i inledningen är omnämndt, speciellt skulle undersökas, är en stor bergklump, som icke i nämnvärd mån är sönderskuren af dalar. Dess öfre yta utgöres af en ganska jämn plåt, som är betäckt med vidsträckta snö- och ismassor, något erinrande om de stora norska platåglaciererna Folgefonden, Justedalsbräen och Svartisen, fast af ofantligt mycket mindre dimensioner. Dessa snö- och ismassor äro dock ej fullt sammanhängande, utan afbrytas af åsar och kullar af bart land. Den södra delen, som kan kallas Tälmaglacieren, har sitt aflopp genom en liten dalglacier mellan Tälma och Jokkotjaskka, hvilkens nedre ända ligger ungefär på 900 m ö. h. Möjligen är detta den glacierända, som i Kvikkjokksfjällen träffas på den lägsta nivån. De nordligare snöfälten på Alkas aflöpa genom Ålkasglacieren, en brant, af talrika transversalsprickor genomsatt jökel af hängeglaciertyp. Förutom dessa glacierer höra äfven till samma område Skuorvajökeln, en dalglacier med hängeglacierända på östra sidan om Skuorvatjåkko samt Akkajökeln, som utfyller dalbotten i Akkavagges öfre delar och från passhöjden i vagget nedskjuter såväl mot söder som mot norr. Skuorvajökeln och Akkajökeln norra ända hafva blifvit noga bestämda medelst distanstub, de öfriga till området hörande glacierändarne, hvilka icke voro snöfria, hafva däremot endast från olika punkter fotograferats. På Tälmajökeln har en linie målade stenar utlagts för undersökning af hastigheten.

Beträffande de gjorda mätningarne af glacierernas rörelse-hastighet får jag hänvisa till en uppsats i Geol. Fören. Förh. häft. 7 för innevarande år, där äfven en preliminär redogörelse för de olika inom Kvikkjokksfjällen uppträdande glacierernas allmänna utseende, moräner och andra förhållanden finnes intagen.

Förutom de undersökningar, som närmast angå kartläggningen och glaciererna, hafva äfven talrika geologiska observationer blifvit utförda, hvilka emellertid ännu ej blifvit bearbetade.

Stockholm, nov. 1896.
